



Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN 

**Billede af Rosmosegård
fra omkring 1930.**

**Rosmosegård blev i 1923
omdannet til gartneri og
spor fra oldtidens men-
nesker ligger bevaret lige
under jordoverfladen.
Området er jo et af de få
steder som ikke i nyere tid
er bebygget. (Se side 10)**

**(Avedøre Skole ligger i dag på
marken nederst til venstre).**



Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre

43. årgang - Nr. 2 - 2025

Indhold

Formanden har ordet.....	3
Årsberetningen 2025.....	4
Sket i Hvidovre - andet kvartal 1985	8
De higer og søger i Avedøre.....	10
Aases Hvidovre.....	22
Cirkus Vestegnen	29
Eriksminde Grundejerforening 1925-1930	32
Bestyrelse og udvalg 2025-2026.....	36
Referat af Generalforsamlingen 2025	37
Arrangementer	38
Bagsiden.....	40

Forstadsmuseet:

Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre - Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
Web adresse: forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab:

Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
Web adresse: hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Kontingent:

150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:

E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (Tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk: LaserTryk
Trykt i 875 eksemplarer

ISSN: 2794-9168 (trykt)
ISSN: 2794-9176 (online)

Forsidebillede:

Rosmosegård - omkring 1930
Foto: Forstadsmuseet

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen.tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant:	Annelise Wildenradt	2650 7418	awildenradt@hotmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Arrangementer:

Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/

Kontakt evt.

Karen Johansen eller
Anders Aalund

Scan og tilmeld



Vi har en sponsoraftale
hos **NemTilmeld** og får
dermed - uden betaling -
adgang til NemTilmelds
tilmeldingssystem
til alle vore arrangementer.
- Læs evt. mere her:
nemtilmeld.dk/

Blad 2025 nr. 3

Deadline: Uge 26
Omdeles fra: Uge 34

Formanden har ordet

Anders Aalund



Kære læser

Selskabet har netop afholdt ordinær generalforsamling. Endnu en gang sørgede Niels Ulsing som dirigent for, at alt forløb korrekt og i henhold til vedtægterne. Tusind tak til Niels.

Den største begivenhed ved generalforsamlingen var udnævnelsen af to æresmedlemmer. Birgit Møller-Kristensen og Lars Bo Henriksen har begge gennem mange år ydet en stor og værdifuld indsats for Selskabet. De gør det så-mænd endnu. Tusind tak og til lykke til jer begge.

Som det vil fremgå af 36 i bladet, var der genvalg til alle. Eneste nye navn er Anne Studsgaard på posten som revisor-suppleant. Anne afløser tidligere borgmester Inge Larsen, der gik bort sidst i 2024.

2025 er et år, der står i 100-års jubilæernes tegn. Både Hvidovre Avis og HIF runder det skarpe hjørne. HLS har haft et godt og frugtbart samarbejde med begge de for Hvidovre markante institutioner.

Ca. 1200 fodboldbilleder blev registreret, som et resultat af gennemgangen af nogle arkivskabe i fodboldklubbens kontorer. Det var spændende arbejde, der blev udført sammen med flere af klubbens koryfæer.

Hvidovre Avis har spillet en stor rolle i HLF's virke. Vi har altid mødt stor velvilje, når vi har bedt om omtale af et arrangement.

HLS håber, at vi kan være med til at markere de to gange 100 år ved et par arrangementer.

Som du kan fornemme, er der stadig fuld fart på i Arrangementsudvalget.

Interviewgruppens arbejde giver anledning til flere og flere artikler i bladet. Faktisk så mange, at det har været nødvendigt at udskyde stof til næste blad.

Bogen ”Beretning om Hvidovregade og dens mennesker i forandringens tid” er formentlig færdigtrykt, når du læser dette. Forfatteren til bogen Torben Kok Rasmussen har andetsteds i bladet beskrevet projektet.

Du kan roligt glæde dig til at læse den.

Vi kan endnu ikke sætte en dato for udgivelsen, så der må du følge med i Hvidovre Avis, hjemmesiden (<https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/>) eller Facebook: En sådan begivenhed skal selvfølgelig fejres.

Den næste årstid vi går i møde er heldigvis sommeren. Jeg ønsker dig en god sommer og mange hyggelige stunder i HLS-regi.

Med venlig hilsen
Anders Aalund



79 medlemmer var mødt op til generalforsamlingen 2025 - Foto: Jørgen Snedled

Bestyrelsens beretning for perioden 27. marts 2024 – 20. marts 2025 er aflagt af formanden for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS), Anders Aalund, på den ordinære generalforsamling tirsdag den 20. marts 2025 i Kometen.

I 1912 kunne formanden for ”Stengaaardens Villagrunde” begrænse sin beretning til:

”Formanden udtalte, at der ikke var sket noget videre til at kunne aflægge beretning over”

Den går ikke i HLS. Der er heldigvis rigtig mange ting at berette om. Dette takket være en meget aktiv kreds af frivillige, der ufortrødent arbejder hårdt på, at selskabet skal forblive en drivende kraft i formidlingen af Hvidovres historie og kultur.

152 sider med gode og interessante artikler i vores blad, er det blevet til. Måske har du allerede lagt mærke til det, ellers hører du det nu. Bladet har i sit nye udtryk skiftet navn eller måske rettere fået et navn. Det hedder nu

”Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre”

Artiklerne i bladet er helt sikkert en af årsagerne til selskabets konstante vokseværk. Ved sidste generalforsamling kunne vi mønstre 756 medlemmer. Dette tal er i dag 816. Så pyha, bladuddelerne har nok at se til, men de møder altid friske op, når bladene skal hentes. Tusind tak for indsatsen

Også tusind tak til de flittige og kyndige skribenter.

En anden årsag til mange nye medlemmer er alle de arrangementer, der tilbydes i løbet af året. Siden sidst er det blevet til små 20. Hjertelig tak til arrangementsudvalget. Det er heldigvis aldrig et problem at få nogen til at melde sig, når der skal løses praktiske opgaver i forbindelse med arrangementerne.

Der er kun afholdt et møde i Strungesalen i Kulturhus Risbjerggaard. Det forekommer os stadig svært at bruge Strungesalen med hensyn til forplejning undervejs. Møblerne burde vi kunne få hjælp til, da vi jo nok hører til i kategorien ”ældreforeninger”. Dette har borgmesteren antydet ved flere lejligheder.

Interviewgruppen skal selvfølgelig heller ikke forbigås. Der er god gænge i gruppens arbejde. En hel del af interviewene bliver til artikler i bladet. Tusind tak for jeres indsats.

Vi fortsætter ad det positive spor. Selskabets samarbejde med Forstadsmuseet er virkelig godt. Alle vore henvendelser bliver vel modtaget, og langt de fleste gange lykkes det at løse sagerne. Bitten Larsen er virkelig en stor hjælp. Vi i Selskabet prøver ligeledes at være behjælpelige, når museet kalder. Vi hjælper blandt andet til ved fastelavn, Avedøre-

lejrens julemarked og andre events bl.a. tur på Hvidovre Kirkegård.

Museet har ydet en helt uvurderlig indsats med tilblivelsen af de film vi generøst har modtaget hjælp til fra Holberg Fenger Gruppen. Det er foreløbig blevet til film om forretningslivet i Hvidovre og en film om sportens betydning i Hvidovre. Og som om det ikke var nok, er der også sat et beløb af til en film om musiklivet i Hvidovre. Det bliver i 2026, da Holberg Fenger Gruppen i år støtter op om HIFs 100-års jubilæum. Tusind tak for de flotte donationer.

HLS har også være repræsenteret på Senior messen. Vores stand var meget velbesøgt og vi fik en god portion medlemmer.

Kæmpernes Marked har også haft besøg af os, hvor vi fik rigtig mange gode snakke, bl.a. med en del politikere.

Vi har også haft et godt samarbejde med Hvidovre Kirke i løbet af perioden, hvor Lone Sperschneider har præsenteret sin bog ”De gjorde det – en historiske spændingsroman” hvor hun beskriver sin families ankomst til Hvidovre.

Et meget stort arbejde er ved at være fuldført. Torben Kok Rasmussen har minutiøst gennemgået Hvidovregade hvilket er mundet ud i en bog med titlen ”Beretning om Hvidovregade og dens mennesker i forandringens tid”. Bogen udkommer i foråret 2025 og vil blive omdelt til medlemmerne. Det bliver spændende læsning.

Tilblivelsen af bogen og andre gøremål, har betydet, at vi ikke har fået forretningsdatabasen på plads endnu. Data er klar, så nu venter vi på elektronikken.

Også de kommunale repræsentanter Amanda Irina Larsen og Kenneth Bak skal have en stor tak for deres altid positive og hurtige medhjælp ved løsning af diverse sager.

En af sagerne var tvisten med forvaltningen om leje af Kometen, hvis vi tog entre af ikke medlemmer. Lidt skriveri frem og tilbage betød, at vi kan benytte Kometen på uændrede vilkår. Der skal ikke betales leje så længe vores formålsparagraf overholdes.

Og her kommer så en gennemgang af vore arrangementer

Et tema ved en god håndfuld møder har været visning af filmen om forretningslivet i Hvidovre. Der er altid fyldt i Rytterskolen og der bliver snakket ivrigt. Der bliver også samlet nye oplysninger ved disse lejligheder.

Beboerne på kommunens plejecentre får også muligheden for at opleve forretningsfilmen. Jens Frederik Jørgensen og et par af de flittige damer, der har samlet data om forretninger, har til stor glæde for alle været på besøg på Søvangsgården med filmen.

Samarbejdet med plejecentrene fortsætter. Karen Johansen og Torben Kok Rasmussen har holdt det første møde med personalet på plejehjemmet Dybenskærhave.

En tur i Frihedens beboerforening med filmvisning er det også blevet til.

Som omtalt tidligere har Selskabet et godt og frugtbart samarbejde med Forstadsmuseet, og et af resultaterne var den 24-04-2024 hvor museumsinspektør Bitten Larsen fortalte kirkegårdens

historie. Der blev også sat ord på nogle af de personer, der er stedt til hvile på kirkegården.

I tidsrummet 4.-18. maj 2024 var der mulighed for at besøge udstillingen ”Forretninger på villaveje” på Hovedbiblioteket. Igen var holdet bag dataopsamlingen klar flere timer hver dag til at svare på spørgsmål. Der blev også noteret mange detaljer i de hæfter, der var lagt frem. Ved flere lejligheder blev filmen om forretningslivet i Hvidovre forevist. Den vækker altid lykke.

En tilbagevendende begivenhed, der altid vækker glæde er vores ”Åbent hus” arrangementer i Rytterskolen. Der som regel en ca. 15-20 besøgende, der har et par hyggelige timer. Et kort foredrag bliver det også til i ny og næ. Vi har meget at takke Karen Johansen for.

Det første Åbent hus i denne periode blev afholdt den 21. maj 2024.

Selskabets tidligere sekretær Finn Ivo Heller var på besøg i Rytterskolen den 11. juni 2024, hvor han med overskriften - ”Mit liv med cyklen” kom langt omkring i sit virke i Dansk Cyklistforbund. Der var også kradse ord om de

forhold, man byder cyklisterne. Der er ingen tvivl, cyklisterne i Hvidovre og omegn har haft en flittig frontfigur.

Den 20. juni 2024 deltog Selskabet i festligholdelsen af sammenlægningen af Avedøre og Hvidovre for 50 år siden. Denne dag blev der opsat en mindesten for sammenlægningen den 1. april 1974.

Selskabets forretningsudvalg var på pletten med en pamflet, der var kreeret af Karen Johansen. Vi havde til lejligheden lånt kommunens kampagnecykel.

Rytterskolen bliver flittigt brugt. Den 17. juli 2024 var der ”Sommer og sang”. Husmusikant Henning fik os alle til at synge med på en god gang sommersange,

Den 20. august 2024 havde vi besøg af Niels Larsen, der i Kometen fortalte om sit endog meget spændende liv. Vi hørte om hans opvækst i Hvidovre, og sidenhen 38 år i politiet. Her bragte hans funktion som livvagt ham tæt på bl.a. Helmuth Kohl og Indira Gandhi.

Farvel og tak til Kulturrådet blev der sagt den 4. september 2024 hvor Kurt Karlsen og Jens Frederik Jørgensen gav et historisk tilbageblik på rådets virke gennem 57 år og dets betydning for kulturlivet i Hvidovre. Ved samme lejlighed blev Ole Høfft hyldet og takket for sin store indsats for og hjælp til Kulturrådet.

I indledningen af beretningen blev det nævnt, at vi takket værre Holberg-Gruppen har været i stand til lave film. Forretningsfilmen er blevet nævnt en del gange undervejs. Nu er vi nået til premieren på filmen ”Sport i Hvidovre”. Der var indbudt til filmpremiere den 17. september 2024 i Strungesalen i Kulturhus Risbjerggaard. Før filmen blev vist bød formanden for Kultur- og Fritidsudvalget Kenneth Bak velkommen. Som det sig hør og bør var der også lidt bobler til at skåle i.

Der foregår mange ting i Hvidovre. Således er også Hvidovre Bådelag med til at præge livet ved Kalveboderne. 50 års jubilæum med pompt og pragt var der lagt op til. Men naturen ville det anderledes. En efterårsstorm kom forbi og ændrede radikalt på mange ting.

Alligevel havde formand gennem 17 år Leon Tilgaard formået at sætte et flot program op med historier og billeder fra årene i jollehavnen. Dette kunne opleves den 13. november 2024.

Billeder set lidt fra oven, taget ved hjælp af drone kunne man også opleve på en lille udstilling ved samme lejlighed. Fotograf Torben Thyren var ophavsmanden bag udstillingen.

Sidste arrangement i 2024 blev holdt den 12. december på traditionel vis med Julehygge i Rytterskolen. Sange og musik, julebanko og en julehistorie blev deltagerne forundt.

Hvidovre Vindmøllelaug I/S har haft Erik Frølund Thomsen som formand lige siden stiftelsen i november 2007. En bedre formidler af vindmøllernes historie og betydning kunne vi ikke ønske os, og vi blev ikke skuffede. Dette var det første arrangement i 2024 og blev holdt den 12. februar.

Erik Frølund Thomsen har siddet i KB for liste A i en årrække og har dermed sat sit aftryk i mange sammenhænge.

Den 25. februar 2025 fortalte Anne Studsgaard på Rytterskolen om sin lærergering gennem 40 år på Risbjergskolen. Annes mor Edel Studsgaard var lærer på Strandmarksskolen. I alt 82 års undervisning har denne familie præstet i Hvidovres skolevæsen.

Seneste arrangement inden denne generalforsamling havde fået titlen ”Erling Groth i Salonsamtale”.

Samtalen foregik i Strungesalen den 6. marts 2025. Her kom Erling Groth ind på mange facetter i sit liv her i Hvidovre. Dette skete i samtale med journalist Klaus Moe.

Som i nok kan forstå har arrangementsudvalget haft virkelig travl med at stable alt dette på benene. Det store læs er idet forløbne år trukket af Karen Johansen, Birgit Møller-Kristensen og Annelise Wildenradt. Tusind tak!

Og selvfølgelig også stor tak til alle jer, der hjælper til.

På bestyrelsen vegne
Anders Aalund

Sket i Hvidovre - andet kvartal 1985

Knud Kofoed Sørensen



April

Tumulter på rådhuset da bistandsklienter ikke kunne få penge. Det drejede sig dog ikke om midler fra speciallovens pulje, (se jan. kvartal i blad 1) men skyldtes, at rådhuset på grund af den løbende arbejdsconflikt ikke stod til rådighed for borgerne. Det ophidsede bistandsklienterne så meget, at politiet måtte tilkaldes. Det skabte så meget ro, at hver klient kunne få udbetalt 300 kroner, og weekenden var reddet.

Hvidovre gik næsten helt i stå fredag den 29. marts, hvor faglige møder, demonstrationer og arbejdsnedlæggelser satte en bremse på velfærdssamfundet. Pædagogerne fortsætter med den overenskomststridige strejke som følge af regeringens indgreb på arbejdsmarkedet på ubestemt tid, nogle mener helt til påske.

Hvidovre Avis blev også ramt af konflikten på trykkeriet i Slagelse, hvor en faglig strid mellem Sjællands Tidende og typografer gik ud over Hvidovre Avis. Plader blev trampet på, og avisbaner flænset, og der blev hældt farve i maskinen. Det lykkedes i stedet, at få avisen trykt i Nordjylland.

Også foråret strejker, den 29. marts lå der 20-30 centimeters sne, hvilket i forbindelse med vejfolkenes strejke gjorde vejene glatte som skøjtebaner.

I forbindelse med at Aldi har kontrakt på at flytte ind i nybyggeriet Hvidovrevej 344-348, overvejer kommunalbestyrelsen at forbyde oprettelsen af flere discountbutikker i Hvidovre. Det strander dog på, at man ikke kan forbyde disse butikker, når et område er udlagt til forretninger.

Enghøjskolen opretter en ren pigeklasse for 8 tyrkiske piger, som udpræget er kommet fra mindre landsbyer i Tyrkiet, hvor kulturmønstret er meget anderledes end det vi kender, udtaler viceskoleleder Børge Kaas-Andersen. Pigerne har undladt at komme i skole på grund af kulturkløften.

Hvidovre skaber sensation ved at slå AGF med 1-0 i Aarhus. Træner John Sinding siger, at det er en drømmestart, og at fremtiden tegner særdeles lyst.

Hvidovre Kommune vil indstille til boligministeren, at skaderne på Store Hus i Avedøre skyldes fejl opstået under opførelsen. Det har betydning for, hvem, der skal betale for udbedringen af skaderne. Slitage skal finansieres af lejerne (huslejestigning på 47%), mens fejl under opførelsen kan finansieres af den kvote, der er afsat til almennyttigt boligbyggeri (huslejestigning højst 10%).

Sønderkærskolen skal lukke i 1987, men borgmester Inge Larsen lover, at der herefter ikke vil blive nedlagt flere skoler i Hvidovre. Der er ikke udarbejdet planer for, hvad Sønderkærskolen skal bruges til efter nedlæggelsen.

Fredag den 12. april 1925 omdeltes Hvidovre Avis for første gang. Den bliver således 60 år i år. I 1925 kostede et kvartalsabonnement 1 kr. og et enkelt nummer 10 øre for de 1200 indbyggere i Hvidovre.

Maj

Der holdes rejsegilde på Holmegårdshallen, der i skoletiden skal bruges af skolen, men som foreninger kan benytte efter klokken 15. Byggeriet er blevet forsinket af den hårde vinter og den netop overståede konflikt på arbejdsmarkedet.

Centrumdemokraten Herluf Rasmussen vil have forbuddet mod at fiske torsk og skrubber i Kalveboderne ophævet. Forbuddet skyldes, at der var et uacceptabelt højt indhold af kviksølv i de to fiskearter. Fiskeforbuddet ophæves senere på måneden takket være Herluf Rasmussens henvendelse til fiskeriministeren.

Formanden for Hvidovre lystfiskerforening, Rolf Sørensen, mener, at Herluf Rasmussen forsøger at slå politisk mønt på sagen, da lystfiskerne kun i ringe omfang fisker efter de to fiskearter. Lystfiskernes største fangst er ål. Denne udtalelse skaber stor debat flere uger frem.

Der holdes pressemøde med Peter Schmeichel, Hvidovre og Preben Elkjær, Verona i anledning af, at Hvidovre den 25. maj spiller jubilæumskamp mod det italienske hold. Kampen er en gave fra

Hvidovres sponsor, Toms, til det københavnske og sjællandske fodboldpublikum.

Hvidovre Hospital tager sin nye magnetiske resonansscanner (MR-scanner), der betegnes som en epokegørende opfindelse, i brug. Scanneren har kostet 20 millioner kroner, og er en gave fra Simon Spies-Fonden.

Borgmester Inge Larsen starter inddæmningen til det nye kraft-varmeværk på Avedøre Holme ved at smide en spand sand i vandet. Området, hvor værket skal ligge, skabes ved at oppumpe sand, syd for det eksisterende industriområde. Endvidere graves en tre kilometer lang sejlrende. Det tager omkring 5 år at bygge værket.

Der var fest og stemning på stadion, da Hellas Verona uden en fiberskadet Preben Elkjær slog Hvidovre med 2-0 i jubilæumskampen. Peter Schmeichel og Michael Christensen var sammen med Pierre Larsen Hvidovres bedste spillere.

Juni

Restauratører og depotejere lider store økonomiske tab i forbindelse med den langvarige øl-strejke. Snuppy Bar har dog skaffet sig tyske øl.

Det er en historisk dag for Hvidovre, sagde borgmester Inge Larsen, da hun tog det første spadestik til det nye plejehjem Strandmarkshave, der får plads til 48 beboere og 20 daghjemspadser.

Der arrangeres stor støttefest for bevarelse af Sønderkærskolen den 18. juni.

Prof.-formand Niels Erik Madsen stopper i HIF. Jeg har hverken tid, lyst eller interesse i at forsætte, siger prof.-formanden, der karakteriserer den seneste tids bulletiner som misinformation eller bevidst vildledning. Stridens kerne var et foreløbigt oplæg fra prof.-afdelingen om at undgå, at så mange ungdomsspillere tabes ved overgang til seniorfodbold.

De higer og søger i Avedøre

Af Helene Skjærning Jacobsen



Faktaboks:
Helene Skjærning Jacobsen
Er uddannet Cand. Mag. i Forhistorisk Arkæologi på Københavns Universitet og blev færdiguddannet i vinteren 2023. Jeg har arbejdet som gravende arkæolog hos Kroppedal Museum i studietiden og efterfølgende været projektansat siden 2021.

Nye spor fra Bondestenalderen, Bronze- og Jernalderen ved Rosmosegård

Indledning

Marken i Avedøre viste sig at rumme spor der kan dateres helt tilbage til bondestenalderen. Der har altså boet mennesker på dette område for op til 6000 år siden. Det har ikke været én lang kontinuerlig beboelse, men snarere flere til- og fraflytninger af flere forskellige grupper af mennesker.

I det nuværende Avedøre blev der fundet spor efter to huskonstruktioner, der kan dateres til den ældre del af Bondestenalderen og et enkelt dateret til den

Figur 1: Oversigt over de 11 områder med fortidsminder. På luftfotoet ses søgegrøfterne fra den indledende prøvegravning i 2023



yngre del. Tidsspændet mellem disse to må tænkes at være så stort, at placeringen af husene nok har været tilfældig. Det er ofte enkelte gårdenheder vi finder fra denne periode, hvor der fra Bronzealderen begyndte at være flere gårde i ét område samtidig. Der er dog endnu ikke tale om deciderede landsbyer (Nielsen 2019, 13). Foruden husene har vi fundet to brønde samt spor fra et flinthuggerværksted til pile- og økseproduktion. Fra Bronzealderen er der i Avedøre fundet minimum fire huskonstruktioner. Hvorvidt husene her er samtidige, eller om det er enkelte huse, der bliver flyttet rundt, er endnu ikke færdig undersøgt. Der er også et muligt tegn på plante-tekstilproduktion i form af et tørringsanlæg til plantens stængler. Gennem hele Jernalderens næsten 1500 år lange periode har der også været beboelse i dette område. Der blev fundet flere små bebyggelser spredt på området fra Førromersk Jernalder og enkelte større gårde fra Romersk og Germansk Jernalder med bevarede vægforløb. I forbindelse med gårdene fra Romersk Jernalder blev der også fundet en enkelt brønd tilhørende gårdanlægget. Tæt på huset fra Germansk Jernalder fandt vi en ovn, som kan være blevet brugt til at brænde keramik.

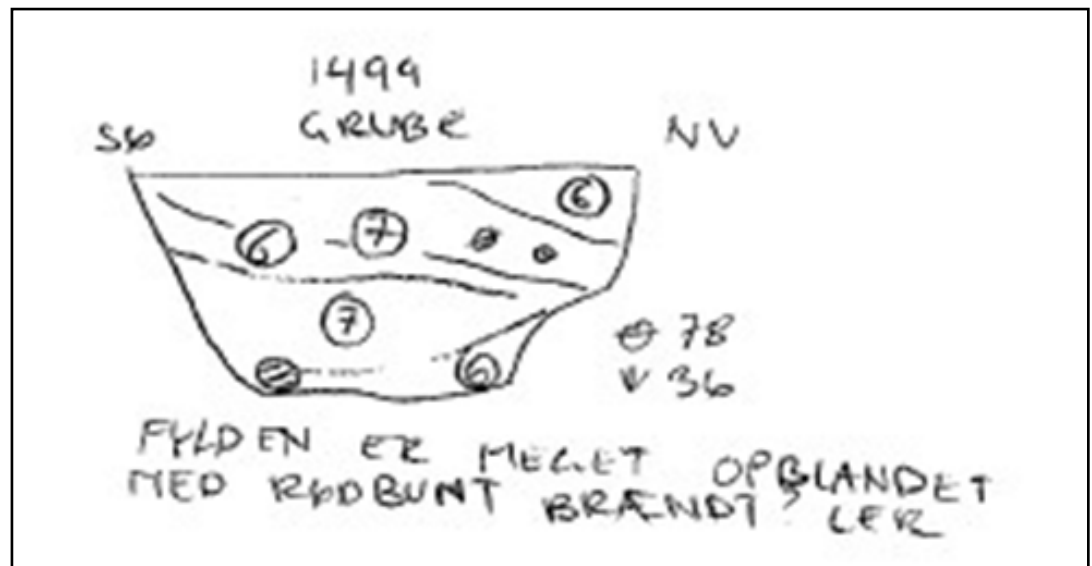
Fundene fra Avedøre giver et indblik i fortidens liv og dagliggang, og tilføjer mere viden til tidligere fund og udgravninger fra området.

Udgravningen

Den arkæologiske udgravning i Avedøre var i gang fra efteråret 2023 til november 2024. Først blev hele området, hvor det nye boligbyggeri Gartnerhaven senere skal ligge (Figur 1), undersøgt ved en prøvegravning allerede i efteråret 2023. I denne undersøgelse blev det

vurderet, om der var noget, der havde overlevet tidens tand, og hvor det kunne give mening at vende tilbage og foretage en egentlig udgravning. Op til 11 felter blev udvalgt på denne baggrund; i alt udgravede vi 34.226,11 m².

Ved hjælp af en gravemaskine bliver mulden taget af og undergrunden blotlagt. Det er her vi kan se, om der har været aktivitet i fortiden. Mens gravemaskinen arbejder, følger vi efter og markerer de mørke pletter, der er spor af tidligere nedgravninger. Når disse nedgravninger med tiden bliver fyldt op,



Figur 2: Eksempel på registrering af en grube. Tallene beskriver lagenes farve og fyld.

får de en anden farve og fyld end undergrundens gullige sandede ler. Pletterne i undergrunden kalder vi anlæg, og de får hver især et nummer og bliver målt ind med GPS. For at registrere og undersøge anlæggene nærmere, graves den ene halvdel væk og profilet bliver målt, tegnet og beskrevet (Figur 2). Ved at kigge på placeringen af anlæggene i forhold til hinanden, samt fylden, kan vi se hvor der har været bebyggelse og anden aktivitet. Jordprøver udtages fra de anlæg vi mener, kan give mest information, og en C14 -datering kan forhåbentlig laves og give os en nærmere datering på anlæggene.

Landskabet

Området ligger omkring 2 km fra den oprindelige kystlinje ved Køgebugt og lidt over 2,5 km til Harrestrup å. Områdets jordbund består primært af moræneler, der dannes ved aflejring af gletsjere, og forekommer i dag som et fladt område. Nordøst for udgravningen er der registreret områder i jordbunden der indikerer, at der har været vådområder her; det kunne være søer eller højmoser. I det sydøstlige område af udgravningen forekom der en lidt dybere hældning i landskabet. Her blev der også registreret et såkaldt flydelag

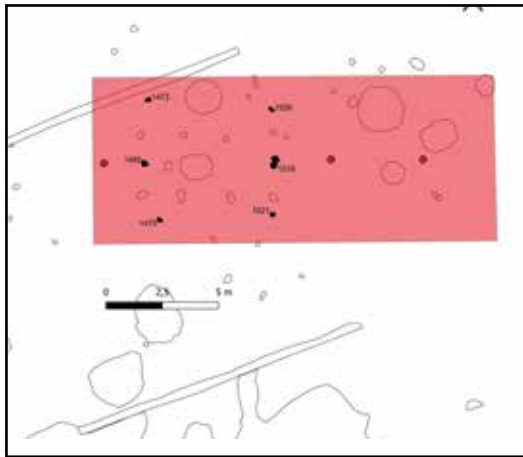
– altså et lag dannet af større mængder vand, der har ligget på jorden over en længere periode. Det kan være vand, der ligger højt om vinteren efter meget regn og undergrundsvandet, der er steget. Der blev desuden registreret flere dræn på hele udgravningen. Egnen har til tider været et vådt område uden de store terrænforskel i landskabet. Uden en pollenanalyse fra fortidige søer eller nedgravninger, er det svært at sige, hvordan bevoksningen har set ud i området, og det er desværre ikke noget, der er blevet lavet. Vi har altså kun registreringen af, hvordan jordbunden ser ud.

Bopladserne Bondestenalder (ca. 4000-1700 f.v.t.)

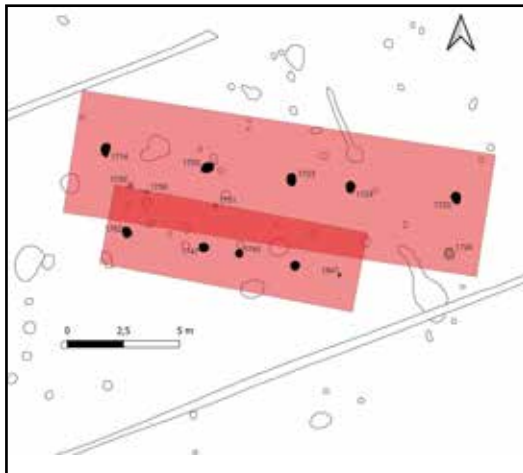
Der er tegn på, at der har været mennesker i området helt tilbage til Bondestenalderen i Avedøre. På udgravningen fandt vi mulige rester af tre huse fra denne periode (kaldet K3, K11 og K13); to af husene lå mere eller mindre ovenpå hinanden, hvilket betyder, at de ikke kan have været samtidige (Figur 3, til venstre). Måske har det ene hus været en efterfølger, da det gamle trængte til en udskiftning. Huse fra oldtiden havde en levetid på omtrent 25-30 år. Muligvis er den tid gået, og beboerne opbyg-

gede måske et nyt og større hus, hvor det gamle stod. K11 har en længde på minimum 9,5 m, hvorimod K13 måler minimum 16 m. Det er muligt, at der er spor efter få af vægstolperne på K13 i den sydlige langside, men som det oftest er tilfældet med husene fra denne periode, er det primært de tagbærende stolper der er bevaret. De huse, som man har fundet fra Bondestenalderen ser ud til at have haft en oval form, og fund fra Frydenlund i Nordsjælland og Damsbo på Fyn viser, at væggene har været lerklinede (Nielsen 2019, 15). Nord for husene er der da også blevet fundet en del såkaldte lertagningsgruber, hvorfra der er blevet udvundet store mængder ler, som kunne være blevet brugt til huskonstruktionernes vægge eller til dagligdagens keramik. Disse gruber har ofte et stort overfladeareal, men er ikke så dybe, så det har været let at komme op og ned i hullerne.

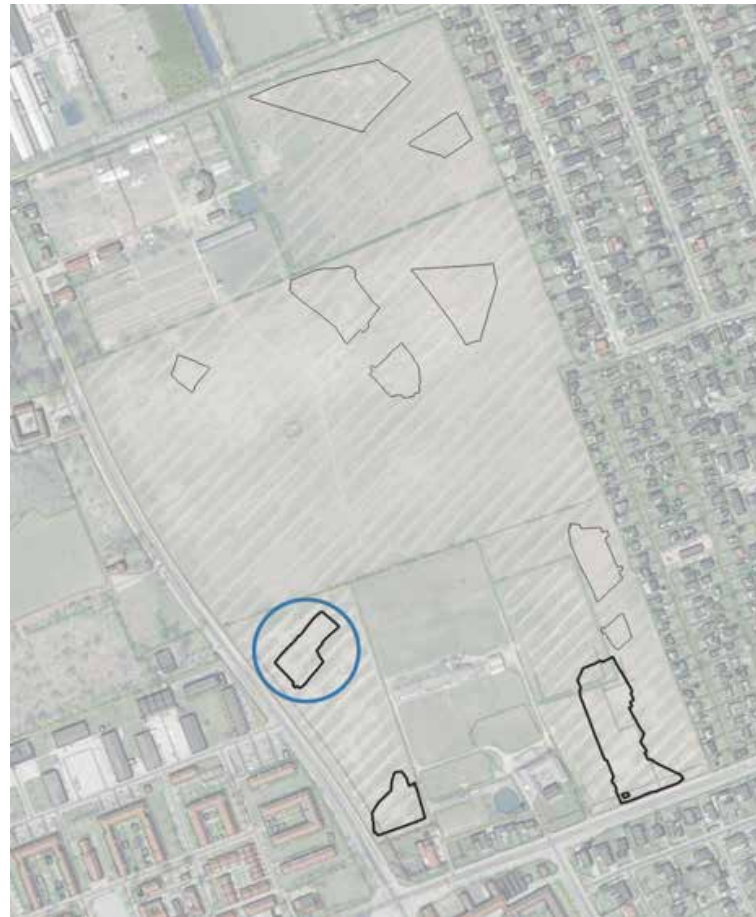
Længere mod nord for K11 og K13 fandt vi rester fra, hvad der menes at være endnu et hus fra bondestenalderen (Figur 3, til højre). Det kan typologisk dateres til den senere del af perioden (2000-1700 f.v.t.) (Sparrevohn 2019). Huset, hvis type kaldes et Bredebjerggård-hus, har haft én række tagbærende stolper i midten af langhuset (anlæg 1585, 1516 samt de røde cirkler på



K3. Et to-skibet langhus fra den sene del af Bondestenalderen.
De røde cirkler viser de stolpehuller, der menes at have været til konstruktionen, men som ikke kunne findes.



Figur 3: K11 og K13. 2 to-skibede huse fra den tidlige Bondestenalder.



Figur 4: Felt 3 markeret med blå ring

Figur 3) og støttestolper til de midterste tagbærende stolper (anlæg 1473, 1526, 1475 og 1521 på Figur 3). Bevaringsforholdene ved Bondestenalderens bebyggelse er ikke altid helt optimale, og vi arbejder med et fragmenteret materiale.

Nogle gange ser det altså ud som i tilfældet med K3, og tolkningen bygger på tidligere fund. En fremtidig C14-datering kan være med til at be- eller afkræfte tolkningen.

Flinthuggerværksted

Ved felt 3 (Figur 4) blev der i mulden fundet store mængder tilhugget flint. Baseret på den mængde afslag, der blev fundet, menes det, at der i dette område har været et flinthuggerværksted. Der blev endda fundet et forarbejde til en fladhugget flintepil samt et fragment fra en sleben flintøkse – begge dele noget der bliver produceret i Bondestenalderen. Det er nærliggende at gå ud fra, at tilhugningen af flint har været afgrænset til et område, da affaldet fra arbejdet har været nødvendigt at undgå at have i eller i nærheden af sit hjem. Da der ikke er fund af nogle færdigproducerede genstande, er det ikke muligt at datere værkstedet nærmere end Bondestenalderen, og hvorvidt den hører til de bygninger, der er fundet i udgravningen, er heller ikke sikkert. Måske der har ligget et eller flere huse tættere på dette område, som vi ikke har fundet spor efter.

Brønde

Omtrent tyve meter fra de førnævnte bebyggelser blev der fundet to tragtformede brønde. En lignende brønd er blevet fundet ikke så langt fra denne

udgravning ved Poppelgården, som er blevet dateret ved en AMS-datering, der placerer den i Tragtbægerkulturen (4000-2800 f.v.t.). Men blot fordi brøndene ligner hinanden, betyder det ikke nødvendigvis, at de kan dateres til samme periode på det grundlag. Vi håber

også her, at en C14 datering kan spore os nærmere ind på, hvornår de har været i brug. I samme område blev der nemlig fundet huse fra Bronzealderen, som brøndene også kunne stamme fra.



Figur 5: Placeringen af bebyggelsen dateret til Bronzealderen

Bronzealder (ca. 1700-500 f.v.t.)

Der blev konstateret fire bebyggelser, som menes at være fra Bronzealderen, heraf var tre af dem beboelse (K2, K8, K12) og en såkaldt økonomibygning (K6), brugt til opbevaring af f.eks. korn (Figur 5).

K8 er en tre-skibet konstruktion med en minimumlængde på 9 m. Der var ikke noget af væggen bevaret. Dette kan være fordi væggen ikke har stået specielt dybt i undergrunden, og har dermed ikke båret en lige så stor del af vægten fra taget, som de noget dybere tagbærende stolper.

I K8's ene tagbærende stolpe dukkede et meget spændende fund op: en fladehugget, trekantet pilespids (Figur 6, øverst). Denne type findes i både den Yngre Bondestenalder og Ældre Bronzealder. Da den blev fundet i et tre-skibet hus, menes det at kunne datere både huset og pilespiden til Ældre Bronzealder. Placeringen af en pilespids i et tagbærende stolpehul kan have været en del af en ofring, som er blevet gjort under opbygningen af huset, måske som en form for beskyttelse af huset.



Figur 6: Øverst: X1682 Fladehugget pilespids med konkav bund. Findes fra den sene del af Bondestenalderen til Ældre Bronzealder.

Nederst: X1474-3 to flækkeknive fra K2's

K2 er endnu et tre-skibet hus, som har været en anelse mindre end K8: længden har minimum været 6 meter. Også her er der ingen spor af væggen, men der var til gengæld en kogegrube bevaret i midten af huset. Det har højst sandsynligt fungeret som husets ildsted, der har ligget i en nedgravning. I denne grube lå der to flækkeknive (Figur 6, nederst).

(Hør)tørringsanlæg?

I nærheden af husene fra Bronzealderen blev der fundet et ovalt og smalt anlæg, der havde et tykt lag trækul i bunden og havde flere sten lagt ovenpå kullet. Lignende anlæg er fundet på andre udgravninger, hvor der har været spor af hør. Når man skal lave tekstil af hør, skal hørren først rødnes i vand. Dette kan ske på en åben mark eller i en brønd; det lugter ikke specielt godt, så det er oftest trukket væk fra beboelsen. Herefter skal hørren tørres, og dette skete over et såkaldt hørtørringsanlæg, hvor man lavede et bål i bunden, og oftest lagde sten ovenpå for at holde på varmen. Hørren har nok stået på et stativ af en art hen over bålet, for det ikke brændte, men blot tørrede. Herefter skal hørren brydes, skættes, hegles og spindes for at

kunne blive til fibre til tråd eller garn. Det er udelukkende tørringsanlægget, der er fundet spor af, og det er kun på baggrund af formen af anlægget, at tolkningen er baseret. Selvom det her er blevet kaldt et hørtørringsanlæg, kan det også sagtens have været brugt til andre materialer f.eks. brændenælde eller hamp. Processen er den samme.

Jernalder (ca. 500 f.v.t. – 800 e.v.t.)

Jernalderen er delt ind i tre perioder i Danmark, og i Avedøre havde vi flere fund der kunne dateres til alle tre.

Førromersk Jernalder (ca. 500-1 f.v.t.)

Der blev fundet op til ni konstruktioner, der typologisk kan dateres til Førromersk Jernalder. På det syd vestligste felt udgravede vi et 3-skibet hus med tre sæt tagbærende stolper. En af de tagbærende stolper var dog ikke bevaret, og den typologiske datering er derfor ikke helt sikker, men sammenlagt med det, der blev fundet i nærheden, menes det, at huset kan dateres til Førromersk Jernalder. I en affaldsgrube 30 m fra dette hus blev der blandt andet fundet et skår fra et si-kar (Figur 7, øverst). Si-kar kendes

fra Yngre Bronzealder til Jernalderen. Skåret er lavet af rødbrændt keramik med omtrent 1 cm mellem si-hullerne. Typen menes at kunne dateres til Yngre Bronzealder og Førromersk Jernalder. Sådan et skår siger lidt mere om, hvordan man har levet i denne tid. En si kan selvfølgelig bruges til flere ting, men det menes, at de blev brugt til produktionen af ost (Draiby 1985). Såfremt denne tolkning er korrekt, må befolkningen have haft adgang til mælkeproducerende dyr som geder, får og køer.

I samme grube blev der også fundet et randskår med en pålagt liste med fingerindtryk (Figur 7, nederst). Skåret er også rødbrændt, og er restererne af et forrådskar, som er typiske i slutningen af Yngre Bronzealder og Førromersk Jernalder (Ethelberg 2000). Dette kan være med til at datere ovennævnte si-kar og henføres til feltets eneste hus. Denne grube har nok fungeret som husets affaldsgrube.

Romersk Jernalder (ca. 1-400 e.v.t.)

I den nordligste del af udgravningen dukkede der to huse op, som nærmest lå ovenpå hinanden. De har begge



Figur 7: Øverst: X1314-8 Fragment af si-kar

Nederst: X1314-6 Keramik med pålagt liste med fingerindtryk

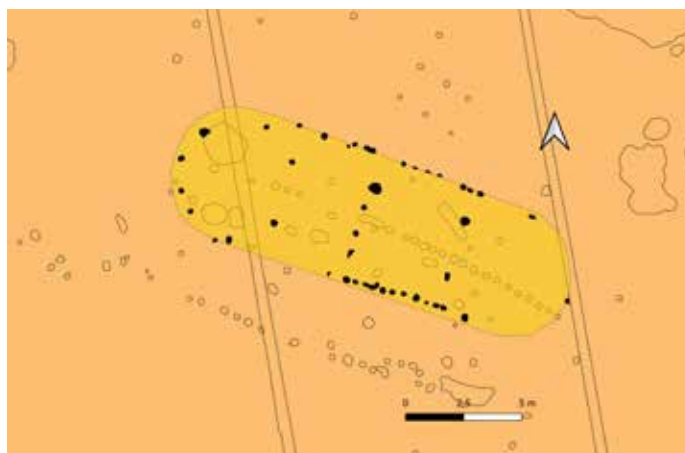


Figur 8: X2783 Lerklining med vidjespor

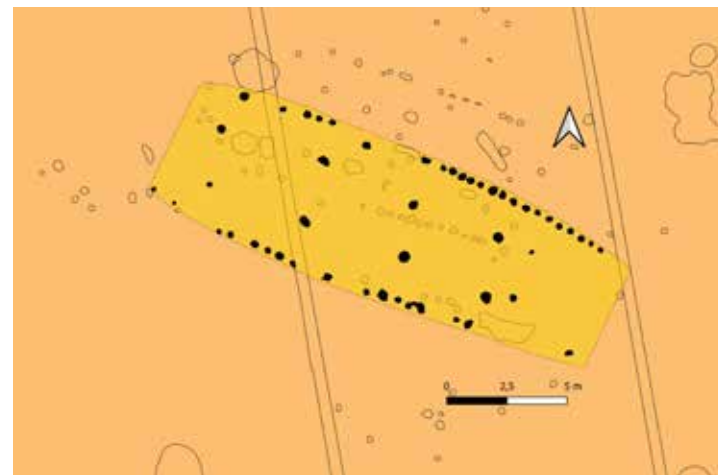
bevarede vægforløb og kan dateres til Ældre Romersk Jernalder (ca. 1-200 e.v.t.). Dette anses som værende to faser af samme beboelse. Husene er af Korsvejgård-typen, der findes i den ældre del af perioden (Boye 2019). Der er tale om K32 og K35 (Figur 10). K35 har mere buede vægge end K32, og bør af den årsag anses som værende yngre. Da huset også er større, kan det have været en ny og større model, da K32 trængte til en udskiftning. Da der mangler store dele af gavlene, er den egentlige form på husene ikke helt sikker. I K32 blev der fundet

stolpespor efter en indre væg, der skiller den østlige og vestlige del af huset. I denne periode var det normalt at dele hus med husdyrene. De var oftest placeret i den østlige ende.

I den nordvestlige ende af den ældste fase af husene blev der fundet en grube fyldt med lerklining (Figur 8). Flere af stykkerne med lerklining har vidjespor, som er indtryk efter grene fra en konstruktion. Det er en mulighed, at denne lerklining stammer fra husets væg. Ved nedrivnin-



Figur 10: K32. Huset måler omtrent 18x5,5 m

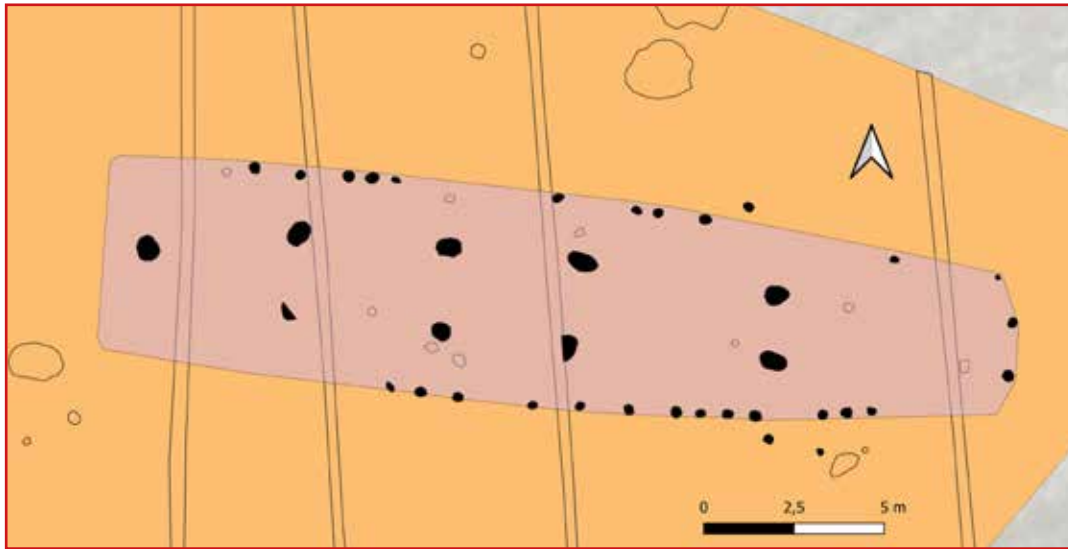


K35. Huset måler omtrent 21x5,5 m

gen af huset, er der blevet fyldt affald – altså rester fra væggen – i et nærtliggende hul. Hvis denne teori passer, kan det være et bevis på, at huset fra den Romerske Jernalder har været lerklinet. Hvad årsagen til nedrivningen har været er ikke sikker. Der var ikke umiddelbare tegn på, at huset har været brændt, så måske har materialerne blot trængt til en udskiftning efter 25-30 års brug.

Gårdspladsens brønd

Cirka 30 meter syd for husene blev der fundet en brønd. Brønden havde en flad bund, og ser ud til at have stået åbent i længere tid. Dette kan vi se, da brøn-



Figur 10: K36. Huset måler omtrent 25x10 m

dens sider er faldet ned i anlægget, og der er mange lag der har lagt sig i brønden. Brønden kan måske have været i brug gennem begge huses levetid. Dette underbygges også af, at der ikke er fundet andre brønde i nærheden af husene.

Germansk Jernalder (ca. 400-800 e.v.t.)

På det sidste – og mindste – felt, som vi åbnede, dukkede endnu et hus med bevaret vægforløb op (Figur 10). Sammenlignet med de to foregående huse, var stolpehullerne tættere placeret, og både bredere og

dybere. På baggrund af placeringen af de tagbærende stolper, menes det, at huset kan dateres til overgangen mellem Romersk og Germansk Jernalder. Den store gavlstolpe mod vest er også et træk, der dukker op i Germansk Jernalder. De tagbærende stolpehuller var meget brede (mellem 0,5-1 m) og dybe (omkring 0,5 m), hvorimod vægstolperne ikke var gravet særlig langt ned i undergrunden; det dybeste er 15 cm. Væggen har altså ikke båret særlig meget af tagets vægt.

8-talsformet ovn

I nærheden af huset blev der fundet en 8-talsformet ovn. Formen på ovnen kommer fra de to cirkulære gruber, som blev gravet ved siden af hinanden; en grube til selve bålet, hvor der også har været en ovnkappe, og en arbejdsgrube, hvor man har kunnet betjene ovnen og fyre op. Dette ligner i fladen et 8-tal. Der dukkede desværre ingen fund op ved udgravningen, men typen ses fra Yngre Bronzealder (1100 f.v.t.) til middelalderen. Det er en ret bred datering, så om den reelt hører til K36 kan endnu ikke fastslås. Ovnene plejer at ligge uden for bopladsområderne, og med en afstand på 14,5 m til K36, er det ikke utænkeligt, at ovnen og huset har eksisteret på samme tid. Denne type ovn har været lukket; på den måde kan man bedre styre temperaturen. For at lave f.eks. keramik, som denne type ovn ofte er brugt til, skal man have op på 800-900 grader. En ovn, som er bygget med det formål at brænde keramik, kan sagtens være brugt til noget andet, når nu man har haft gang i et bål; dette kan f.eks. være at røge madvarer – der er tilfælde fra andre udgravninger, hvor man har fundet fiskeben i en jordprøve fra en lignende ovn (Schlein Andersen 2015).

Rosmosegård i en større sammenhæng

Denne udgravning har givet et indblik i Avedøres forhistorie, da marken ved Avedøre var et af de få steder, der endnu var potentiale til en egentlig udgravning i Hvidovre Kommune. Store områder har været bebygget inden arkæologien virkelig begyndte på det systematiske arbejde med registrering og bevaring af fortidsminderne. (Boye 2006, 71). Denne mark var altså en oplagt mulighed, for at få et større indblik i områdets forhistorie.

Stenalder

Et af de tidligste spor, der er fundet i dette område, er gjort ved Avedøre Holme. Her er der registreret flere bopladser, og formentlig også oversvømmede bopladser, fra den yngre del af Jæger-samlerstenalderen; den periode vi kalder Ertebøllekulturen. Denne kultur findes ved strandkanter og har primært levet af fiskeri og indsamling af vilde planter. Fundene fra Avedøre Holme indebærer flint og dyreknogler (Boye 2006, 71).

Vest for udgravningen ved Poppelgården er der fundet et to-skibet hus på knap 12 meter og en tragtformet brønd, hvori man fandt to små skiveøkser (Sparrevohn 2003). Det tyder derfor på, at området ved Avedøre har rummet en del bebyggelse fra Bondestenalderen. I Hvidovre Kommune er der flere fund fra denne periode; f.eks. offerfund i form af en skafhulsøkse af grønsten fra den sidste del af Bondestenalderen (dolktid) fundet på Kostenborgvej. Desuden blev der i 1920 få hundrede meter fra Harrestrup Å fundet to tyndnakkede retøkser af flint, der også stammer fra Bondestenalderen (Boye 2006, 71).

Bronzealder

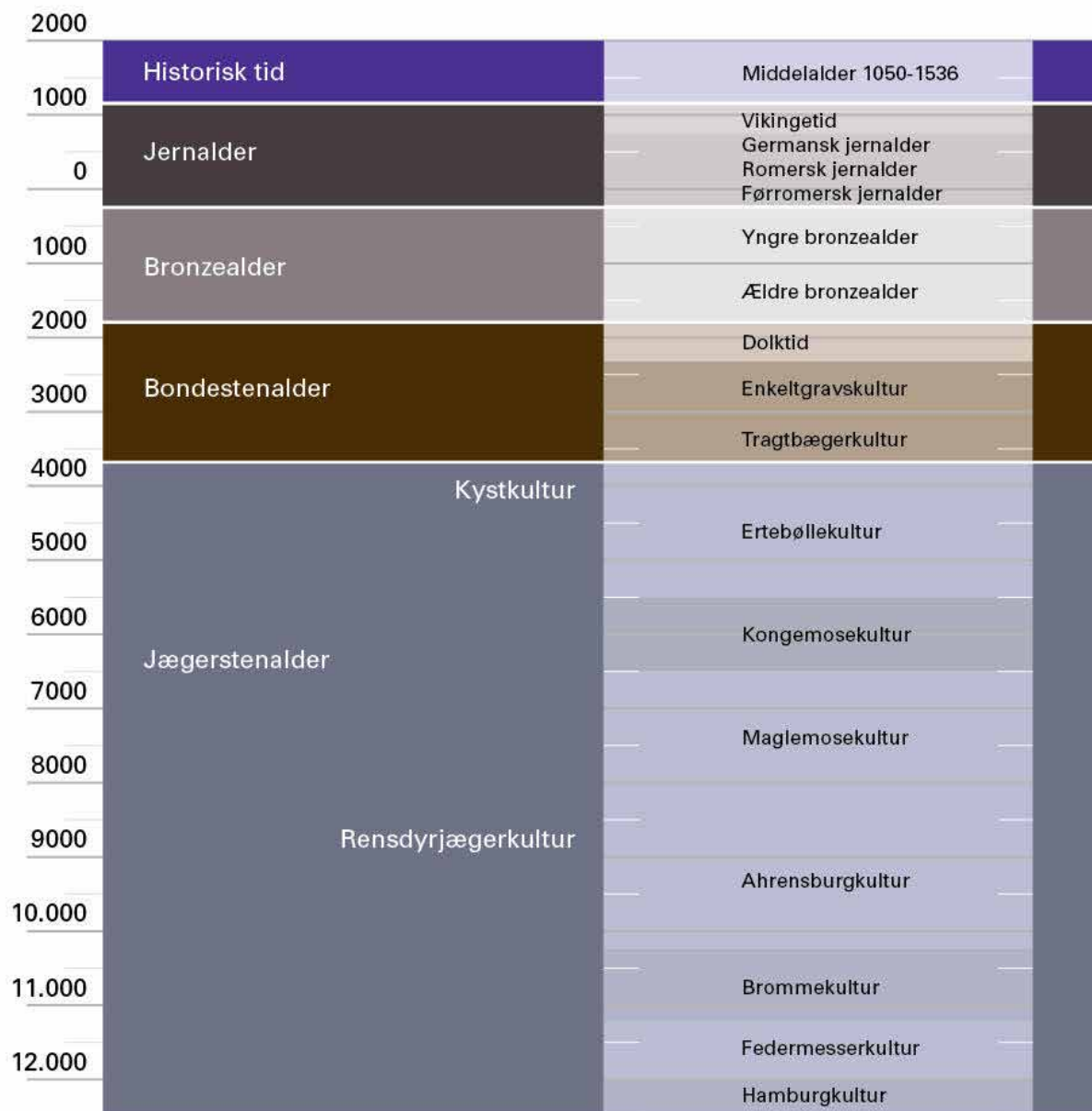
Fra Bronzealderen har vi registreret tre gravhøje – Frydenhøj, Simonshøj og Langhøj – hvoraf kun to er synlige i dag. Disse ligger alle syd for udgravningen, hvor Langhøj ligger længst væk med næsten tre km afstand. Det er kun i ét område, hvor der er fundet reel bebyggelse fra Bronzealderen. Dette er ved den gamle Stavnsbjerggård, 1,5 km nordøst for udgravningen. Her blev der fundet flere gårdsenheder, men da pladsen ikke blev totaludgravet, er det ikke muligt

atsige, om det var flere samtidige gårde eller en gård, der blev rykket rundt, når den har trængt til udskiftning (Boye 2006, 73–74).

Jernalder

Der er ikke tidligere gjort fund fra Jernalderen i selve Avedøre. Vi skal kigge i Hvidovre, tæt på fem km nord for udgravningen, før vi har registrerede spor fra denne periode. I 1940 blev der ved Landlystvej fundet syv grave i forbindelse med en kælderudgravning, hvor man fandt flere oldsager fra en gravplads, blandt andet tre bronzefibulaer og en fuldfingerring, der stadig sad på den gravlagtes venstre lillefinger. Dateringen af gravene er Ældre Romersk Jernalder. Længere nordpå, omkring seks km fra udgravningen, fandt man i 1933 og i 1941 ni grave fra Ældre Germansk Jernalder. I en af gravene lå en bronzefibula ved skulderen og en bronzeknap i en anden grav. Disse udgør de eneste fund fra denne gravplads (Boye 2006, 74).

År f./e. Kristus



Vikingetid

Under udgravningen ved den førnævnte Stavnsbjerg-gård blev der også fundet bebyggelse fra Vikingetiden. Her fandt man to yderst velbevarede huse med indvendige tagbærende stolper, vægstolper og tydelige indgange i begge langsider af husene. Husene er AMS-dateret på bygkorn fundet i stolpehullerne. Husene har været i brug i det 8. og 9. årh., altså fra den tidligste vikingetid. Et forsigtigt bud kan være, at disse huse har været tidligere forgængere til det, vi kender som Avedøre landsby i dag (Boye 2006, 75–76).

Litteraturliste

Boye, Linda Didia. 2006. Kulturhistorisk oversigt: oldtiden indtil 1050. Københavns Amt.

2019. "Den typologiske udvikling af østjællandske huse fra førromersk til germansk jernalder : et værktøj til udredning af bosættelsesmønstre, bebyggelsesudvikling og ressourceområder". Det Humanistiske Fakultet, SAXO-Institutet: Københavns Universitet.

Draiby, Bente. 1985. "Fragtrup - en boplads fra yngre bronzealder i Vesthimmerland". I Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie, 127–212. Det kgl. Nordiske Oldskriftselskab.

Ethelberg, Per. 2000. Det sønderjyske landbrugs historie : sten- og bronzealder. Haderslev : Haderslev Museum : Historisk Samfund for Sønderjylland.

Nielsen, Poul Otto. 2019. "The development of the two-aisled longhouse in the Neolithic and Early Bronze Age". I Houses for the living: two-aisled houses from the Neolithic and Early Bronze Age in Denmark. Bd. Volume 31.

Nordiske Fortidsminder. Copenhagen Odense: the Royal Society of Northern Antiquaries University press of southern Denmark.

Schlein Andersen, Jakob. 2015. "Varmere end ild - oldtidens ovne". Alle tiders Nordsjælland - Museums Nordsjællands Årbog, 146–52.

Sparrevohn, Lotte Reedtz. 2003. "TAK1352 Poppelgården". Beretning TAK1352. 020202: Kroppedal Museum.

2019. "Two-Aisled Houses from East Zealand". I Houses for the Living:

Two-Aisled Houses from the Neolithic and Early Bronze Age in Denmark, redigeret af Ole Thirup Kastholm og Poul Otto Nielsen, 51–66. Nordiske Fortidsminder, volume 31. Copenhagen Odense: the Royal Society of Northern Antiquaries University press of southern Denmark.



Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Denne artikel er skrevet med baggrund i mit interview med Aase Vinsentsen torsdag 6. februar 2025.

Prolog

Aase Rasmussen, som hun blev døbt, er født på Frederiksberg Hospital 16. december 1935. På det tidspunkt boede familien på Falkoner Allé i en baggård, hvor en hestehandler havde sin hestestald. Den lille familie havde husly i et værelse, som lå over stalden.

På et tidspunkt flyttede familien til Vigerslevvej nummer 15, hvor den havde fået en stuelejlighed med en lille have foran. Medens de boede her, blev Aases bror født i oktober 1938.

Det nyopførte Bytoften

Familien flyttede til Hvidovre i april 1939, hvor de havde fået en lejlighed i det nyopførte Bytoften. Der flyttede de ind sammen med en masse andre unge mennesker med børn. Aase fik en veninde, som hun har kendt lige siden. Veninden boede i nummer 4 og Aase i nummer 6. I samme opgang som Aase fik hun også en god ven, som hun mistede sidste år.

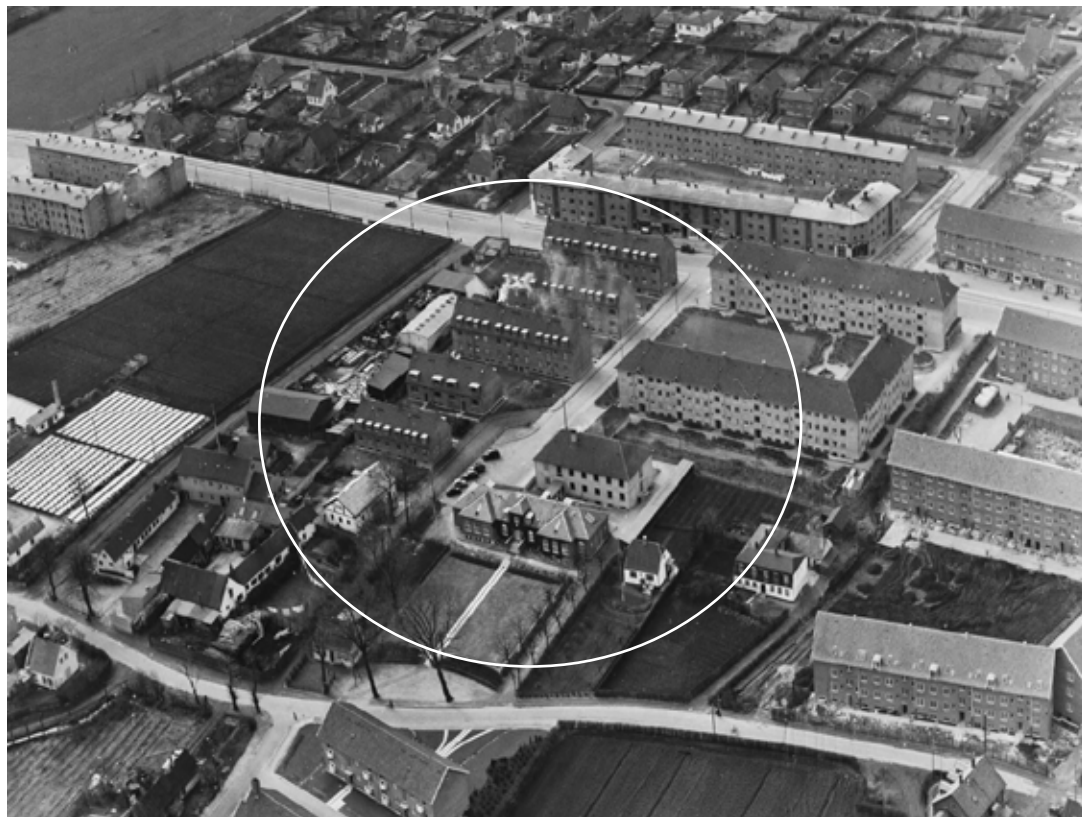


Foto: Det kongelige Bibliotek/Danmark set fra luften. År: 1950 – 1954 (Id: SA 00732_011.tif)
Aases verden som barn. (Bytoften i ringen - M. Bechs Allé i øverste højre hjørne af billedet)

Aases verden som barn.

Alle de unge familier i den nyopførte ejendom fik et samvær. Der blev holdt mange fester nede i tørrekælderen. Herfra kunne man jo stadig holde øje

med ungerne. Der var jo masser af børn. Aase anslår, der var omkring 100 børn i de fem blokke, der indeholder 70 lejligheder. Der var et par familier med fire og seks børn. Først boede Aases familie i en 2 ½ værelses stuelejlighed i nummer 6. Senere flyttede de over på anden sal i nummer 10, hvor huslejen

var ti kroner mindre om måneden. Det var en lidt mindre kvistlejlighed, men ti kroner var et pænt beløb under krigen.

Det var en toværelseslejlighed på 46 kvadratmeter. I badeværelset var en gasvandvarmer, så det var muligt at få et brusebad. Rummet var på ca. halvanden kvadratmeter. Når Aases mor lavede storvask, foregik det nede i kælderen; der var en gruekedel. Så blev hele familien vasket dernede, der var jo varmt vand i forvejen. Ellers gik de hen til Kettevejs skolen, som Sønderkærskolen hed dengang, der var jo bad. Tre dage om ugen til mænd og tre dage om ugen til kvinder. Dette blev flittigt brugt under krigen. Her kunne man få karbad og blive skrubbet med træuld.

Aase: „Der var jo masser af børn, og vi legede jo bare. Der var ikke noget opsyn. Vi kunne grave huler; og havde altid en lommekniv på os. Vi legede nede på den plads, der lå over imod Baunebakkevej, og man kunne gå ned bagved Sønderkærhave, til Harrestrup åen. Her lavede vi tømmerflåder og sejlede på det der frygteligt snavsede og urene vand. Det undrer mig, at vi aldrig blev syge. Det blev jo kaldt Lorteåen og det var den også. Der var ikke nogen, der sagde noget til os, og her

var der jo masser af træer og alt muligt. Vi klatrede i træerne, og jeg har revet kjoler i stykker der. Altså, der var ikke nogen voksne til at sige, det må I ikke, hold op med det. Og så, når det var rigtigt voldsomt, så sloges vi med dem nede fra hønsehusene på den anden side af åen. Der var ikke nogen, der druknede. Der var nogen, der røg i en gang imellem. Jeg har aldrig røget i.”

Latrinbeholderen

Aase: „Der var sådan en latrinbeholder, og den var stor. Med sådan en cementkant; den syntes vi unger, vi skulle se, om vi turde gå oppe på. Det kunne de fleste så, og Rikard kunne også, troede han. Så faldt han i den. Vi løb trods alt ikke fra ham. Nej, nej, nej. Vi gav ham en hånd, så han kunne komme op igen. Og så gik vi hjem til hans mor med ham. De boede på nummer 2 i Bytoften. Hun tog ham med ned i vaskekælderen og spulede ham med vandslangen. Han skulle ikke op ad trappen.

Det var en latrinbeholder, hvor der kom en nattemand med en hestevogn hver nat. Vi havde jo toilet, så jeg ved ikke rigtig, hvor det kom fra. Måske var det oppe fra de der kolonihaver og sommerhuse, der lå langt oppe forbi, hvor rækkehusene senere er bygget.

Der var jo ingen huse oppe af M. Becks Allé, så det må have været deroppe fra, der var jo ikke kloakeret, så det må være der. Jeg husker ikke det lugtede, jeg var jo vant til at komme på landet, så det tog jeg ikke så højtideligt. Min morfar og mormors sted var sådan et lille husmandssted med køer, grise og heste. Så det var jo meget almindeligt. Der var jo også das, så jeg vidste jo godt, hvad det var.”

Langeland

Aase: „Vi var så heldige, at både min bedstemor og bedstefar og min mormor og morfar boede på Langeland. Der kom vi over at holde ferie. Når min bror og jeg tog alene derover, fik vi et skilt om halsen. Det var jo en langvarig tur, vi skulle jo over Fyn. Det var før, der kom båd fra Korsør til Lohals. Vi skulle først til Nyborg, og så med bus videre til Gudme, og så skifte til en anden bus, der kørte ned til Lundeborg, og herfra med færgen til Lohals. Hvis vi skulle ud til min bedstemor, så skulle vi derfra med en bus ud til dem. Skulle vi op til min mormor og morfar, så gik vi igennem skoven. Hvis ikke morfar havde været så sød at komme med hestevogn og hente os. Det var, hvis han vidste vi kom. Der var jo ingen telefon.”

Aase synes, de var heldige, for under krigen sendte både hendes farmor og mormor mange pakker med fødevarer. Hun husker specielt, når der var slagtet grise, kom der pakker med kød og kyllinger. Pakkerne hentede de inde på den pæne side af Nyhavn. Der anløb båden fra Lohals. Noget var henkogt, andet var saltet, men der var også friske varer. Turen fra Lohals til København tog mindre end et døgn, så det gik fint med ferske varer. De fik besked, når der kom pakker, så var det ind til Nyhavn og hente pakker. Så fik de flæskesteg, det var stort under rationeringen.

Aase: „Jeg ved ikke, om vi var fattige. Det ved jeg ikke. Det har jeg aldrig tænkt på. Jeg tror, jeg var heldig. Min mor syede vores tøj, og min far har altid haft arbejde. Min mor har altid været hjemme, men begyndte på et tidspunkt at sy for folk. Det gjorde mor helt op til, at hun var over 90. Hendes gamle kunder holdt ved.”

Skoletiden

Aase: „Jeg begyndte at gå i skole i 1942. Der er noget, som jeg har tænkt meget på, som jeg egentlig ikke ved. Jeg begyndte i april. Dengang gik skoleåret fra april til april. Først gik vi i skole tre måneder, og så fik vi sommerferie. Vi

begyndte i den samme klasse igen, når man kom tilbage. Hvornår skoleårets placering er skiftet, kan jeg ikke huske. Min bror mener, han begyndte i skole til august i 1945, så det er nok der. Mine første skoleår var meget specielle, fordi tyskerne tog skolen. Så gik vi i skole på Præstegården og på Torvet i det der hvide hus, der lå derovre. Der kom senere en læge, mener jeg.

Jeg startede i skole på Holmegårdsskolen, og i 4. klasse blev jeg flyttet til Sønderkær. Jeg kom hjem til min mor og sagde, nu skal jeg gå i skole på Sønderkær. Hun svarede Nej, det skal du da ikke, det ved jeg ikke noget om. Det skal jeg. Jeg skal begynde derovre. Dengang flyttede man bare børnene. Min bror startede omvendt. Han startede på Sønderkær, og blev på et tidspunkt flyttet til Holmegård. Det var ligesom, hvor mange børn der var, så blev vi bare flyttet, som det passede. Midt i min skoletid, fik vi nye elever, der blev flyttet fra Strandmarkskolen, det gjorde man bare. Der var ingen, der spurgte, hvad vi syntes.

Jeg var meget glad for at gå i skole. Jeg havde også nogle gode lærere. Jeg fik en meget ung klasselærer, min mor troede det var en af eleverne, da hun

første gang så ham til et forældremøde. Det var min klasselærer som hed Kaj Jacobsen. Jeg har senere mødt ham, fordi han kom ud på Dansborgskolen, og der begyndte mine piger at gå i skole ude. Duelund var min regne- og sanglærer, og blev inspektør på Dansborgskolen. Laurits Christiansen var min tegnelærer. det var noget skidt, han troede, vi alle sammen kunne tegne. Han kunne nemlig godt. Jeg har aldrig kunnet tegne. Det har altid været min store udfordring. Jeg er ikke god til det. Jeg er nok for regelret. Det skal være ordentligt. Når man ser, hvordan en maler tegner, hvordan de lige kan sætte tre streger, så det kommer til at ligne noget. Det gør mine ikke, og det har jo været en stor udfordring, med de syv oldebørn, som jeg har passet. Så har jeg altid skulle tegne. Børnene sagde Bedste, tegn lige det. Men jeg var glad for at gå i skole, og jeg fik den uddannelse, som jeg ønskede mig hele mit liv.”

Krigen

Aase: „Selvfølgelig opdagede vi børn krigen her, det er klart. Der skete jo noget i Hvidovre også, jeg har lyttet meget til fly i rigtig mange år. Når bombeflyene kom, havde de en helt speciel lyd. De fly, der kom ind fra Kalvebod og denne her vej, var jo så lavt nede. Da de kom, for at bombe Shell huset,

var der 50 fly, har jeg senere hørt. Vi vidste selvfølgelig ikke, hvad det var, der skulle ske. Der blev udløst sirener, og så skulle vi ned i kælderen.

Jeg var til foredrag i tirsdags i Risbjerg Kirke, og det var om, da Shell huset og den franske skole blev bombet. Faktisk utrolig interessant. Jeg var ikke klar over, at mange af børnene på den franske skole druknede nede i kælde-

ren, der blev oversvømmet som følge af slukningsarbejdet. Det havde jeg aldrig før hørt.

Jeg kan huske nogle sprængninger, man lyttede når de voksne talte om det. Så det kan jeg godt huske. Man var rædselsslagen, derhenne hvor danseskolen var, lå et lille værksted, der blev sprunget i luften. De voksne sagde, de lavede dimsedutter til tyskerne.

Og så var der de store dæk, der brændte. Lige nedenfor Bytoften var der en stor bunke gamle dæk, der blev sat ild til under krigen. Hvem der gjorde det og hvorfor, det aner jeg ikke. Jeg kan godt sige dig, det var sådan, at varmen kunne mærkes helt op til huset. Det var med at holde vinduerne lukket.

Jeg erindrer også, hver gang der var luftalarm. Der var lavet en kælder i hver blok, hvor der var sandsække uden for vinduerne. Det var de gamle tørrekældre. Der var der sådan et torkloset. Der gik vi ned, når der var luftalarm. Hvor sikkert det var, ved jeg ikke. Nu er der en bunker deroppe, men den blev først bygget i 50'erne. Det kan være, vi skal have den i brug igen med de urolige tider.

Jeg husker, der ved krigens slutning igen kom tyske flygtninge, hvor de tog Sønderkærskolen igen, og igen måtte vi andre steder hen.”

Skovtur

Aase: „Jeg kan huske, at min far havde sådan en firkantet boks, han fotograferede med. Der er taget nogle billeder oppe i Præstemosen, hvor vi tog på skovtur. Så blev der smurt en madpakke, og vi gik op ved mosen. Det var jo



Foto: Det kongelige Bibliotek/Danmark set fra luften. År: 1937 (id:no-1283a_01.tif)
Hvidovre Kirke og den nye præstegård ses øverst til højre, og Præstemosen midt i billedet.

dejligt, når solen skinnede, så spiste vi vores mad deroppe. Det var skovturen.”

Hvidovre Kirke og den nye præstegård ses øverst til højre, og Præstemosen midt i billedet.

Forretningerne

Aase: „Der lå et ismejeri på hjørnet ved Hvidovrevej nummer 133. Der var to butikker. Der var købmand i den ene og der var ismejeri i den anden. Vores slagter var slagter Stie oppe ved kirken. Og så kom der jo en grønthandler deroppe på Hvidovrevej nr. 105. Det var ved siden af Hvidovreparken, der hvor der er en sti ind. Der lå Bikuben oppe ved torvet, og nede i den anden ende var der først ’500 par bukser’, det var den, der senere blev Jørgen Møller. Så var der en ostehandler, og så grønthandleren. Lige overfor Bytoften i den gule bygning var der også en grønthandler og en slagter. Men min mor handlede jo garn og tråd nede i Bubi på torvet, indtil Textilmesen kom. Så var trikotagen der.”

Konfirmation

Aase: „Jeg blev konfirmeret af pastor Gorm Larsen i Hvidovre Kirke i 1950. Ugen efter skulle man så til alters. Dengang måtte man ikke gå til alters, før man var konfirmeret. I dag går alle til

alters. Børn og alle. Det synes jeg er så mærkeligt. Jeg husker kirkesæderne, der var malet i almuefarver med initialer af alle de store bøndergårde. Altså Holmegårds, Bonavent og de der. De havde faste pladser. De fine gamle sæder fra kirken er nu inde på Nationalmuseet.

Der blev holdt fest hjemme i lejligheden. Stuen blev ryddet, og møblerne sat ned i tørrekælderen. Det var jo for den nærmeste familie. Det var ikke sådan nogle kæmpe fester, som man holder i dag med 70 mennesker. Det var den nærmeste familie. Min mormor og morfar kom over fra Langeland og ellers så var der min faster og onkel og min moster og onkel. Man kunne godt være 30 mennesker til middag. Vi havde kogekone, der boede henne i nr. 12. Hun kom over i vores køkken og lavede dejlig mad.

Jeg har min konfirmationssang endnu. Det var en min far og mor havde lavet til mig, fordi jeg havde sagt til min far, at han skulle i hvert fald ikke holde tale. Han kunne prøve på at rejse sig op. Min far holdt ellers altid tale. Det var pinligt. Simpelthen. Så havde de lavet en sang til mig i stedet.”

Uddannelse

Aase: „Vi boede fire mennesker oppe i den der toværelseslejlighed på 46 kvadratmeter, til jeg blev voksen. Jeg kom på husholdningsskole, da jeg var 17 ½ år. Jeg blev 18, mens jeg var derinde. Efter det kom jeg i huset, og derefter i lære som statsautoriseret barneplejerske. Jeg startede på Margretegården som førsteårselev heroppe i Valby. Som anden årselev var jeg på et børnehjem ude i Lyngby. Derefter var jeg i huset hos vores gamle socialminister, Eva Gredal, medens jeg ventede på at komme på Sankt Josef børnehospital. Til slut var jeg i en børnehave ude på Nørre Allé i Glostrup.”

Tilbage i Hvidovre

Aase: „Efter uddannelsen kom jeg tilbage til Hvidovre. Jeg var i mellemtiden blevet forlovet, og vi fik en lejlighed ude i Beringparken på Køgevejen. Det blev lavet til andelslejligheder, mens vi boede derude.

Henning og jeg mødte hinanden i Langelænderforeningen. Hans mor var fra Langeland. Det viste sig, at min mor havde gået i skole med hende. Der mødte vi hinanden inde, da vi var ganske unge. Der var man jo til juletræs- og forårsbal og hvad man ellers var.

Vi blev gift i Søllerød Kirke. Min mand var ude fra Emdrup, og jeg ville ikke giftes i Grundtvigskirken, hvor der er en hel kilometer op til Alteret. Og han ville ikke giftes i Hvidovre Kirke, for jeg kendte så mange her i Hvidovre. Jeg havde jo både været DUI'er, spillet minigolf og gået til dans, så jeg kendte Gud og hver mand. Så han ville ikke giftes i Hvidovre Kirke. Min mand var cykelrytter på Ordrupbanen, og der havde han en kammerat ude, som også cyklede. Kammeraten, John, kendte nogen, der var blevet gift et års tid før ude i Søllerødkirken. Ja tak sagde jeg, det gør vi. Så betalte vi 86 kroner for det. Så der cyklede vi ud i februar 1958 i snevejr. Cykelryttere skulle jo altid cykle. Pigerne måtte bare følge med. Og fordi vi kom i sådan et forfærdeligt vejr, så sagde præsten, at så ville han gerne vie os. Meget fint sted, hvor alle de fine bliver gift.

Så var der familiefest igen på Bytoften. Det var heller ikke sådan en, hvor man har venner og alt muligt med. Det var de nærmeste. På begge sider selvfølgelig. Det var jo også nok. Ja, der blev stuen ryddet igen. De møbler, de kom op og ned ad den trappe nogle gange. Ja, ja. Så sådan holdt man fest. Og kogekonen kom igen og kogte for os. Så det var det.

Da min faster blev gift anden gang, blev deres bryllup også holdt oppe i den lejlighed. Ja, for de blev nemlig gift i Hvidovre Kirke.

Der er holdt mange fester deroppe. Men så bliver man vel lidt mere velhavende, gør man ikke, for så begynder man at holde festerne ude. Det er jo der sidst i 50'erne. Min far og mor blev gift i 1935. Deres sølvbryllup blev i hvert fald holdt ude. Og også deres guldbryllup. Da min mor og far havde guldbryllup, blev vores ældste datter og svigersøn gift på samme dag. Så det var en stor fest. Der var mange. Det blev holdt oppe i Rosenhøj. Der havde vi lejet selskabslokalet. Og der kan jo være 70 mennesker, så der var vi mange.

Jeg stoppede med at arbejde, fordi vi fik to piger med 18 måneder imellem, så syntes min mand, at jeg havde børn nok. Nå, men så da de var blev større, fik jeg børn i dagpleje. Der var jo ikke til at få en børnehave- eller vuggestueplads, det havde man ikke ret meget af herude.

I 1980 var der en halvtidsstilling ledig nede på Baunevangen vuggestue. På det tidspunkt var jeg begyndt at snakke om, at jeg kunne tænke mig at få det tredje barn. Det syntes min mand så ikke var nogen god idé. Han sagde: ”Du havde da ikke tænkt, vi skulle prøve forfra og igen?” Så fik jeg den stilling, og han sagde: ”Så kan jeg vel få lukket munden på dig, for nu har du da fået børn nok”. Der var jeg så i 25 år, og de sidste 14 som leder. Ja, okay. Så fik jeg da børn.

Da Henning og jeg havde sølvbryllup i 1983, rejste vi til Kina i tre uger. Det var noget af en rejse. Vi havde først tænkt at vi skulle rejse til Amerika. Men Kina havde lige åbnet for turister i 1981. Så vi tog med Jørgensen Rejser, der lå inde ved Rådhuspladsen. De havde en rejse til Kina. Vi var 27 skandinaver afsted, vi var de eneste danskere.

Min mand var finmekaniker og arbejdede på et værksted ude på Amager. Men da Hvidovre Hospital åbnede, fik han tilbudt en stilling deroppe som medikoteknikker og arbejdede med at lave patienttrettet udstyr. På det tidspunkt var vi blevet gift. Vi flyttede over på Boulevarden herovre i 1971, og så i 1980 flyttede vi herover på Sognegårds Allé. Her har jeg så boet siden alene. Det er nu 16 år siden min mand døde, vi havde lige haft guldbryllup i april, og Henning døde i oktober, og siden har jeg været alene. Min mand nåede aldrig at se alle sine oldebørn. Det var et hårdt slag, vi havde kendt hinanden siden vi var 18 år.”

Lokalområdet

Aase: „Der er jo næsten ikke noget i Hvidovregade mere. Der er lidt nede i svinget, og den gamle smedje med værkstedet. Selve hovedhuset er revet ned, (her tænker Aase på Hvidovregade 23 red.) og nu er der bygget sådan et moderne hus. Jeg mener smedens mor og far boede i det lave hus, og han selv boede i det røde. Det er der endnu.

Længere nede af Hvidovregade, lå et gammelt hus, hvor fjerrenseriet lå. Der er nu bygget bolig for handikappede. Modsat det lå et gammelt bondehus

med gavlen ud til Hvidovregade. Det er også revet ned, og der er bygget et moderne hus til to familier.

Overfor er der også bygget et moderne hus. Den gamle Sognefoged boede i nummer 42; så kom skomageren; så antikhandler Nordun. Antikhandelen er revet ned, og der er også bygget et tofamiliershus. Derefter ligger et pænt hus, som er restaureret. Det ligger der stadig med gavlen ud mod gaden.

Min mor og jeg gik ofte tur op gennem Hvidovregade til Torvet og tilbage ad Hvidovrevej. Det elskede hun. Min mor boede oppe i Bytoften i 73 år. Hun var 93 år, da hun flyttede ud på Søvangsgården.”

Frivilligt arbejde

Efter Hennings død, foreslog en veninde Aase at komme ned i Risbjerg Kirke og blive frivillig. Aase syntes det lød interessant, og i foråret 2009 begyndte hun at hjælpe til her og der. Nu er tirsdage og hver anden onsdag fyldt med frivilligt arbejde. Om onsdagen er det i ”Åndehullet”, der synger man efter Højskolesangbogen. Derefter spiser man et stykke mad og får kaffe, og Aase læser

op fra en bog. Det har hun gjort i flere år. Hun har også læst op nogle år ved arrangementet ”100 salmer” i Strandmarkskirken.



Foto: Torben Kok Rasmussen

Vi siger tak til Aase for at dele sine erindringer med os.

Kan man sammenligne Vestegnen med et cirkus? Det skal elever fra 5. og 6. klasse undersøge i et nyt forløb lavet i samarbejde mellem Forstads museet, Cirkus museet og Folkekirkens Skoletjeneste Vestegnen.

I maj 2025 løber to ganske særlige cirkusforestillinger af stablen på Cirkus museet.

Her skal over 100 børn fra 5.-6. klasser fra hele Vestegnen indtage Fægtesalen med deres fortolkninger af Vestegnens identitet gennem forskellige cirkusdiscipliner. Sammen skal de formidle, hvad vi på Vestegnen har tilfælles på trods af sociale, kulturelle og religiøse skel.

Samarbejde mellem tre skoletjenester

I en tid, hvor krige og konflikter synes allestedsnærværende – både internationalt, nationalt og lokalt – er det vigtigere end nogensinde at holde fokus på det, mennesker har tilfælles.

Netop dét, fællesskabet, vil ”Cirkus Vestegnen” sætte fokus på. Forløbet er skabt i samarbejde mellem Forstads museets Skoletjeneste, Cirkus museets Skoletjeneste og Folkekirkens Skoletjeneste Vestegnen. Hver skoletjeneste har bidraget med deres særlige faglighed: Forstads museet med viden om Vestegnens historie og den særlige identitet området har, Cirkus museet har beskrevet den særegne cirkuskultur, og Folkekirkens Skoletjeneste har krydret det hele med religionsdialog.

Til sammen har det skabt et solidt læringsmateriale, hvor eleverne gennem forskellige øvelser skal finde frem til tre ord, der repræsenterer, hvad Vestegnen betyder for dem.

Undervejs får eleverne fornemt besøg ude på deres skole af Cirkus museets helt egen cirkusartist, Line Vittrup, som skal hjælpe eleverne med at oversætte deres tre ord om Vestegnen til cirkuskunst.

I maj måned mødes klasserne så til et brag af en cirkusforestilling. Her skal de vise, hvad de er kommet frem til. Der bliver skruet helt op for cirkusstemningen med popcorn og musik, når eleverne skal vise hinanden, hvad Vestegnen betyder for dem.

Mangfoldighed og rummelighed

Vestegnen og cirkusmiljøet har i hvert fald én ting tilfælles: her mødes vidt forskellige mennesker og sameksisterer.

I nogle områder på Vestegnen er der mere end 80 forskellige nationaliteter, og et væld af forskellige religioner er repræsenteret. Mennesker fra alle samfundslag møder hinanden i Netto eller Føtex, og eleverne i skolerne skal arbejde sammen uanset deres kulturelle og religiøse baggrund.

På samme måde mødes mange forskellige mennesker om cirkus. Når cirkusfolk samles, er det en uskreven regel, at ingen taler politik. Man tager udgangspunkt i alt det, man har til fælles, fremfor det der kan føre til konflikt. Man er menneske og cirkusartist, før man er russer, ukrainer, jøde eller muslim. Alle er velkomne i cirkusfællesskabet, så længe de udfylder deres plads.

I dette forløb undersøger eleverne, om man kan sammenligne samfundet på Vestegnen med det mikrosamfund, man finder i et cirkus. De undersøger også, om man altid skal holde mund, eller om det kan være hensigtsmæssigt at diskutere uenigheder.

Lad os bygge en bro

Når den store cirkusforestilling er slut, og eleverne har givet den gas med jonglering, tryl og akrobatik, skal de sammen synge sangen ”Lad os bygge en bro” af John Schmidt. Den binder sløjfen på forløbet med den fine tekst:

”Lad os bygge en bro,
der, hvor du og jeg skal bo,
lad os bygge den sammen,
lad os danne rammen,
om her, hvor du og jeg skal bo”.

Både cirkus og Vestegnen er noget særligt. Her er plads til alle.

Flere samarbejder på vej

Det giver mening for Forstadsmuseet at samarbejde med Cirkusmuseet, når det kommer til skoletjeneste. For nok ligger vores fagligheder og genstandsfelt langt fra hinanden, men sammen er vi kommet frem til et vigtigt dogme for vores skoletjenester: det skal være en god og sjov kulturoplevelse. Det vigtige er ikke, om eleverne går derfra og kan huske præcis, hvornår Avedøre Stationsby blev bygget eller navnet på det første cirkus i Danmark. Det vigtigste er, at eleverne går hjem med en god og spændende oplevelse i rygsækken. For hvis vi vil have børnene til at komme på besøg igen, er det det vi må arbejde henimod. Den gode museumsoplevelse.

I omkring et år har Forstadsmuseet udbyttet forløb til de ældste børnehavebørn, hvor de undersøger, hvordan det var at være barn for 100 år siden i en landsby som f.eks. Brøndbyøster.

Nu vil vi gerne have fat i endnu en helt ny målgruppe: vuggestuebørn.

I samarbejde med to lokale institutioner i Brøndby og Cirkusmuseet er vi ved at udarbejde et forløb, der via dialogisk læsning skal give de 2-3-årige vuggestuebørn en museumsoplevelse helt uden at forlade de trygge rammer i dagtilbuddet. Vi kommer nemlig til dem, udstyret med en spændende kuffert med genstande samt en bog, der fortæller en historie om mødet mellem et cirkusbarn og et barn, der bor i en forstad. Gennem samarbejdet med de to lokale institutioner kan vi skabe et forløb, der passer ind i dagtilbuddenes hverdag. Og drage nytte af den enorme viden og faglighed som pædagogerne har om netop denne målgruppe. Det skal nok blive både udfordrende og slet ikke gå som planlagt med den aldersgruppe. En ting er sikkert: det skal nok blive sjovt.



Cirkus Vestegnen

Eriksminde Grundejerforening 1925-1930

Jens Frederik Jørgensen



Grundstenen i det danske demokrati er Forenings-Danmark. Foreningernes protokoller fortæller om stridigheder, sammenhold og fornøjelser.

I 1901 købte direktøren for mejeriet Trifolium, Jens Gottfred Smith, ”Stengården” og ”Eriksminde”. Stengårdens grunde blev hurtigt udstykket og senere kom udstykningen af Eriksminde i gang.¹

Ejerne af de udstykkede parceller gik efterhånden sammen og stiftede to grundejer-/parcelforeninger i området, ”Grundejerforeningen Stengaardens Villaby” i 1910 og ”Grundejerforeningen Ny Hvidovre” i 1918.

Grundejere bryder ud

På et møde på Risbjerggård Kro søndag 17/5 1925 blev det vedtaget at danne yderligere en grundejerforening – ”Grundejerforeningen Eriksminde” - til varetægelse af parcedejernes interesser på den sidste del af udstykningen af ”Eriksminde” som bestod af følgende veje syd for Stadsrenden: Enghave allé (i dag kaldet Vestkærs Allé), Poppel Allé og Ege Allé.

Parcedejerne havde været medlemmer af ”Grundejerforeningen Ny Hvidovre”, men var utilfredse med grundejerforeningens ledelse og administration, der efter deres mening ikke varetog deres interesser godt nok. Dette kan læses i indledningen til den håndskrevne protokol for ”Grundejerforeningen Eriksminde”, som jeg har haft til opgave at renskrive.

Stiftelsen af den nye grundejerforening er udtryk for det, der ikke så sjældent er sket i Hvidovre. En gruppe medlemmer markerer deres utilfredshed ved at bryde ud og stifte en ny forening. Forskellige interesser og temperamenter gør udslaget. Den nye grundejerforening fik fra start 35 medlemmer.

Foreningens første år

I dette tilfælde gik utilfredsheden især på vejenes tilstand. De var vanskeligt fremkommelige. Man gik i gang med at lægge slagger på gangstierne, men tilkørsel af slagger kunne kun ske i frostvejr. I tøvæjr var vejene ufremkommelige.

Kloakeringen i 1. zone af Hvidovre var besluttet igangsat. Den sydligste vej ville blive Rødvig Allé (dengang benævnt Vallø Allé). Trods ihærdighed lykkedes det ikke at få kloakeringen til også at omfatte Vestkærs allé. Udstykningselskabet (”Konsortiet”) havde anlagt kloak i Vestkærs Allé, men kunne ikke nå til enighed med kommunen om prisen for kommunal overtagelse af kloakken.

Sammenholdet i foreningen skulle styrkes. Så bestyrelsen foreslog i 1926 at afholde ”Maskerade” med ”Pakkefest”. Det måtte opgives, grundet den store arbejdsløshed. Først i sensommeren 1930 blev der gennemført en fest for medlemmerne.

Sporvogn eller trolleybus til Hvidovre?

I dag arbejdes der for metro til Hvidovre. I 1926 var grundejerforeningen indbudt til møde om ”Sporvognsagen”, og i protokollen kan man læse, at formændene for grundejerforeningerne ad Køgevejen gav afkald på sporvogn, så den kunne komme ad Vigerslev Alle og blive ført op til Spurvegården i stedet for.

¹ Poul Sverrild fortæller ved byvandring, 30. juni 2016, se medlemsbladet 4-2016 s. 35



Hovedhuset på Eriksminde, ca. 1927. Kilde: Forstadsmuseet B15625

Det blev aldrig til noget. Det ville blive alt for dyrt for Hvidovre kommune. Københavns Kommune krævede 1 mio kr. for at føre sporvognen til Hvidovre. Et halvt så dyrt forslag om en trolleybus blev heller aldrig til noget.

Vejfondens midler og Broafgift

Da "Eriksmindes" parcelejere var med i "Ny Hvidovre" havde de indbetalt til en vejfond, som skulle anvendes til vej- og kloakarbejder. I 1926 ville de have frigivet deres andel af vejfondsmidlerne, men det ville "Ny Hvidovre" ikke være med til. Bølgerne må være gået højt ved et fællesmøde mellem de to grund-

ejerforeninger, for i protokollen er som konklusion anført:

Overballe (formanden for "Ny Hvidovre") svarede, at "'vejfondspengene får I ikke'. Derpå slog han i bordet og sagde 'Har I så forstået det'".

Mødet drejede sig egentlig om, hvorvidt man skulle føre sag mod Konsortiet vedr. en broafgift, grundejerne skulle betale for at have ret til at bruge den bro, Konsortiet havde anlagt over Harrestrup å, så man kunne komme lettere til København. Her enedes man dog

om et fælles sagsanlæg, som man vandt i Landsretten, men tabte i Højesteret.²

I 1927 fik Eriksmindes medlemmer deres vejfondspenge til rådighed til anlæg af stærkt nødvendige slaggeveje. Slaggerne kom fra Porcelænsfabrikken Norden i Valby, der producerede teknisk porcelæn (isolatorer).

Afslutning

Det sidste møde, der refereres i protokollen, er bestyrelsesmødet den 4. september 1930. Det er mere fredsommelige emner, der drøftes. Købmand Aagaard ville ikke underskrive en servitut om medlemspligt af grundejerforeningen. Man vælger at se tiden an.

En Fru Hansen ønsker at drive forretning, først et ismejeri senere eventuel købmandsforretning. Bestyrelsen vil ikke modsætte sig dette, selv om man mener, at grunden lå lidt afsides til at drive forretning på. Afgørelsen overlades til generalforsamlingen.

Endelig godkendte bestyrelsen festudvalgets budget for en festaften med 42 medlemmer plus enkelte pårørende.

PS

Efter lange forhandlinger blev det gamle fjendskab mellem ”Ny Hvidovre” og ”Eriksminde grundejerforening” begravet, og de to foreninger slås sammen i 1972.³

Henny Påske har om Eriksminde fortalt:

”Eriksminde lå sydligst i den gamle Hvidovre By, Hvidovregade 89 (nu Kirkegade 14) matrikel nr. 13. Gården hørte ikke til Hvidovres største gårde, men kunne dog i århundreder give et rigeligt udkomme til ejerne. Gården fik ved udskiftningen lagt sin jord sydpå langs den senere Hvidovrevej.

Kr. Stricker, var sognefoged fra 1922-35 og boede på gården.

Kontorchef Schønnemann, der var gift med sognefogedens datter, overtog hovedhuset. Sidebygningen var blevet overladt til mødested for KFUK og KFUM allerede i 1928. En søn, Helge Schønnemann, blev arkitekt på byggeriet af Hvidovre Rådhus og mange andre offentlige bygninger i Hvidovre. Han var tillige en kendt modstandsmand.”

³ Jfr. www.nyhvidovre.dk/Historie/EriksmindeGrundejerforening

Beretning om Hvidovregade og dens mennesker i forandringens tid.

I efteråret 2023 spurgte vores formand Anders Aalund, om jeg ville påtage mig at skrive en historie om Hvidovregade. Jeg gjorde mig naturligvis nogle overvejelser. Emnet er jo tidligere belyst på mange måder af professionelle historikere og amatører som mig selv.

Min konklusion blev at de fleste historier om emnet er skrevet i en anden tid, og det jeg nu tager med i min historie, vil være det jeg ser som relevant i skrivende stund. Det tidligere skrevne skal ikke begrænse mig i min fortælling. Hvidovregades tid som hovedstrøg i sognekommunen er for længst forbi, men historien er værd at huske for at forstå, hvorfor tingene ser ud som de gør i dag. I arkiverne er der gemt mange vidnesbyrd om Gaden i forandringens tid. Forandringens tid ser jeg som perioden 1900 til 1960, hvor sognekommunen gik fra at have centrum og administration i Gaden og til forstadskommunen Hvidovre. Med bogen søger jeg at belyse, hvordan Hvidovregade og dens mennesker er blevet påvirket igennem denne epoke. Bogen er skrevet med afsæt i historisk materiale, men ikke tænkt som et systematisk opslagsværk, hvor alle tilgængelige oplysninger er medtaget. Den er en beskrivelse af tiden og de forhold, menneskerne levede i.

Bogens målgruppe er personer med lokalhistorisk interesse, men det er mit håb, at andre også kan få fornøjelse af at læse om områdets historie, og at den kan bidrage til at belyse et hjørne af forstadens udvikling.

Jeg håber læseren vil få lyst til at tage en gåtur gennem Hvidovregade for at se nærmere på dens 99 matrikler.

I disse tider, hvor alle skal spare på ressourcerne, har vi valgt kun at omdele en bog pr. adresse.

Er I flere medlemmer på samme adresse, og ønsker at modtage en bog pr. medlem, bedes I meddele os dette ved henvendelse til et bestyrelsesmedlem - gerne mail eller SMS - med angivelse af navn og adresse).

Dato for omdeling er ikke kendt på nuværende tidspunkt.

Torben Kok Rasmussen

EFTERLYSNING

Vi er i gang med at samle materiale til en artikel om A.P. Radiotelefon, der i perioden 1964-78 var en stor virksomhed, som lå på Hvidovregårds Alle 23 og Hjørnagervej 18 og 20.

Vi har hørt, at medarbejderne skrev en bog om deres arbejdsliv på A.P.Radiotelefon.

Vi ville gerne låne og læse bogen, så vi efterlyser tidligere medarbejdere, som har bogen liggende.

Vi vil også gerne interviewe tidligere medarbejdere.

Henvendelse kan ske til Stig Sørensens, stigsor@gmail.com, 26 14 91 26
eller til Jens Frederik Jørgensen, jensfrj@gmail.com, 24 23 05 95.



Bestyrelse og udvalg 2025-2026



Formand:

Anders Aalund
Nørremarksvej 6
tlf: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gmail.com

Kasserer:

Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:

Torben Kok Rasmussen
Hvidovre Torv 5
tlf.: 2070 5435
e-mail: rasmussen.tk@gmail.com

1. suppleant:

Annelise Wildenradt
Hvidovrevej 472, 3. th.
tlf.: 2650 7418
e-mail: awildenradt@hotmail.com

Næstformand:

Karen Johansen
Vestkårs Alle 8
tlf.: 2992 0417
e-mail: katojo@live.dk

Bestyrelsesmedlem(Sekretær):

Jørgen Snedled
Borrisvej 1
tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:

Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
tlf.: 5130 8591
e-mail: anne1poul@gmail.com

2. suppleant:

Stig Sørensen
Sognegårds Alle 46 1. th
tlf.: 2614 9126
e-mail: stigsor@gmail.com

Arrangementsudvalget

Karen Johansen (tovholder),
Poul Sørensen
Annelise Wildenradt,
Gitte Jakobsen.
Anne Marie Andersen

Kommunikationsudvalget

Jørgen Snedled (tovholder),
Anders Aalund,
Torben Kok Rasmussen,
Stig Sørensen,
Knud Kofoed Sørensen
Bitten Larsen

Interviewgruppen

Torben Kok Rasmussen (tovholder),
Anders Aalund,
Jens Frederik Jørgensen,
Stig Sørensen,
Finn Reidl
Bitten Larsen
Niels Larsen

Forretningsudvalg

Anders Aalund (tovholder),
Karen Johansen
Knud Sørensen



Jørgen Snedled-Knud Sørensen-Karen Johansen-Anders Aalund-Poul Sørensen-Torben Rasmussen
(Annelise Wildenradt-Stig Sørensen ikke tilstede)

Referat af Generalforsamlingen 2025

Af Poul Sørensen



Hvidovre

Lokalhistoriske

Selskab

Dagsorden:

- 1 Valg af stemmetællere
- 2 Valg af dirigent
- 3 Bestyrelsens beretning
- 4 Museumschefens orientering
- 5 Fremlæggelse af revideret regnskab
- 6 Behandling af indkomne forslag
- 7 Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år.
- 8 Valg af medlemmer til bestyrelsen (i henhold til § 5)
Valg af 3 bestyrelsesmedlemmer (for 2 år)
Knud Sørensen - Torben K. Rasmussen - Anders Aalund alle genopstiller.
- 9 Valg af to bestyrelsessuppleanter (for 1 år)
Stig Sørensen - Annelise Wildenradt (begge genopstiller)
- 10 Valg af Revisor og Revisorsuppleant (for 1 år)
På valg: Hubert Steffensen (genopstiller)
Revisorsuppleant: Anne Studsgaard (opstiller)
- 11 Eventuelt

Ad 1 : Formanden Anders Aalund bød velkommen og forestod valg af stemmetællere.

Ad 2 : Niels Ulsing blev foreslået og valgt uden modkandidat.
Niels Ulsing konstaterede at generalforsamlingen var rettidig og lovligt indkaldt.

Ad 3 : Formanden Anders Aalund aflagde beretningen.
Medlemstallet er i øjeblikket 816 personer.

Formanden udnævnte Birgit Møller-Christensen og Lars Bo Henriksen til Æresmedlemmer.
Der var ingen kommentarer til beretningen, der blev godkendt.

Ad 4 : Mikkel Knudsen aflagde beretning fra Forstads-museet og omtalte de mange aktiviteter, herunder 76 undervisningsforløb som museet har afholdt i årets løb.

Der var ingen kommentarer fra generalforsamlingen til beretningen.

Ad 5 : Kassereren fremlagde Regnskabet der blev godkendt uden kommentarer.

Ad 6 : Der var ingen indkomne forslag

Ad 7 : Kassereren foreslog uændret kontingent: 150 kr for alm. medlemmer og 125 kr. for pensionister.

Dette blev vedtaget uden kommentarer.

Ad 8 : De tre kandidater blev genvalgt uden modkandidater.

Ad 9 : Begge kandidater blev genvalgt uden modkandidater


Ad10 : Begge kandidater blev valgt uden modkandidater

Ad11 : Der var ingen indlæg


Herefter afsluttede dirigenten generalforsamlingen og takkede for god ro og orden.

Anders Aalund takkede Niels Ulsing for god afvikling af generalforsamlingen.

Referent Poul Sørensen


Formand


Dirigent


Referent

Alle er velkommen til
vores arrangementer.

OBS!

*** Tilmelding nødvendig:**

-hvis ikke andet er oplyst -

*** Indgang 25 kr**

Medlemmer gratis
hvis ikke andet er oplyst

*** Servering:**

Servering: 25.- kr.
- hvis ikke andet er oplyst.

*** Tilmelding:**

hls.nemtilmeld.dk/

eller

Anders Aalund
(Tlf.: 2420 2655)

eller

Karen Johansen
(Tlf.: 2992 0417).

I Rytterskolen kan der
højst være 35 personer
- øvrige steder 100-150 personer.

Rejse til et sted i verden: DANMARK

Ved Ahmet Demir
Onsdag d 21. maj kl. 19-21
Mødested: Kometen / Medborgersalen
Hvidovrevej 280

Ahmet Demir er Cand.pæd. og eksami-
neret psykoterapeut

Med sit firma Mennesket i Centrum
tilbyder han konsulentbistand, både
privat og til kommuner. Supervision og
krisehjælp.

Ahmet vil denne aften være i dialog med
tilhørerne med fokus på betydningen af
mødet mellem mennesker og hvordan
det skaber trivsel, samt hvad vi kan gøre
for at forskellighed bliver til kulturel rig-
dom.

Rejsen til Danmark fra Tyrkiet og hans
opvækst, uddannelser og politiske virke
vil også være emner vi skal høre om.

Mange borgere kender Ahmet som i
mange år var pædagog og leder i Blæk-
sprutten i Avedøre, og mon ikke Ahmet
vil krydre aftenen med historier fra den
tid.

Vi skal også se fotos fra hans liv.

Tilmelding nødvendig.

Åbent hus i Rytterskolen

Onsdag d. 25. juni kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en
kop kaffe.

Det er muligt at se Rytterskolen og høre
Rytterskolens historie.

Men også muligt at tage en historie, et
foto eller andet med, til fælles drøftelse.

Måske overrasker vi med et lille fore-
drag.

Ingen tilmelding, men tag en god ven
eller nabo med.

Kaffe og kage 25 Kr.

Sommer og sang i Rytterskolen

Tirsdag d. 15. juli kl 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

En dejlig juli-eftermiddag mødes vi med vores Husmusikant Henning, som vil sørge for et rigtigt sommerrepertoire.

Han spiller og vi synger.

Der bliver serveret kaffe og evt. vin.

Tilmelding nødvendig

Rundvisning i Hvidovregårds omegn

Tirsdag d. 19. august kl. 14-16
Mødested: Hvidovregårds Alle 23/
Hjørnagervej 20

Stig Sørensen og Jens Frederik Jørgensen viser rundt med start foran den bevarede del af det gamle stuehus til Hvidovregård.

Der vil blive fortalt om gården, firmaer (AP Radiotelefont, Holy Sko m.fl.) og huse i området, samt personer med tilknytning til området.

Ved turens slutning serverer vi en vand/øl.

Tilmelding nødvendig.

Tilmelding på nettet via dette link
hls.nemtilmeld.dk

OBS OBS OBS

**Hvidovre Lokalhistorisk
Selskab inviterer til**

**HIF 100 års
fejring**

Samtale mellem Rasmus Beck og
Teddy Hebo

Samt jubilæums film.

**Mandag d. 29. september
kl. 19-21**

Strungesalen,
Kulturhus Risbjerggaard

NB: Tilmelding først mulig i august

Sæt X i kalenderen nu.



Efter generalforsamlingen 2025 blev Birgit Møller-Kristensen og Lars Bo Henriksen udnævnt til æresmedlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.